

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1881. Första Kammaren. N:o 10.

Tisdagen den 22 Februari.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Justerades två protokollsutdrag för den 19 innevarande Februari.

Herr *Peterson, Gustaf*, anmälde att han inställt sig vid riksdagen.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag dels till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 1, angående val af Justitieombudsman och hans suppleant, dels till Riksdagens förordnanden:

N:o 2, för Advokatfiskalen m. m. N. A. Fröman att vara Riksdagens Justitieombudsman; och

N:o 3, för f. d. Advokatfiskalen m. m. T. A. Billbergh att vara Riksdagens Justitieombudsmans suppleant.

Herr Söderhjelm erhöll ordet och yttrade: Herr Brukspatronen Wærn har anmodat mig anmäla, att, ehuru hans permissionstid gått till ända, han till följd af sjukdom icke kan ännu på några dagar in-
finna sig i Kammaren.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Banko-Utskottets den 16 i denna månad bordlagda memorial N:o 2, Stats-Utskottets den 18 i samma månad bordlagda utlåtanden N:is 4, 8 och 14, Banko-Utskottets sistnämnda dag bordlagda memorial N:o 3, Lag-Utskottets samma dag bordlagda utlåtanden N:is 3 och 4, äfvensom följande den 19 innevarande Februari bordlagda ärenden, nemligen Stats-Utskottets utlåtanden N:is 9 och 10 a samt Bevillnings-Utskottets betänkanden N:is 1 och 2.

Anmäldes och bordlades Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 3, i anledning af väckt förslag om ändring i Kongl. förordningen den 20 Juli 1861 angående mantals- och skattskrifningarnas förrättande, samt Lag-Utskottets utlåtande N:o 5, i anledning af Riksdagens Justitieombudsmans hemställan om tillägg till 19 kap. Strafflagen.

Justerades ett protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att på föredragningslistan för nästa sammanträde skulle näst efter det val, som då skulle förekomma, uppföras de nu en gång bordlagda ärendena samt derefter de två gånger bordlagda i följande ordning: Stats-Utskottets utlåtanden N:is 8, 9 och 10 a, Banko-Utskottets memorial N:o 3, Bevillnings-Utskottets betänkanden N:is 1 och 2, Banko-Utskottets memorial N:o 2, Stats-Utskottets utlåtanden N:is 4 och 14 samt Lag-Utskottets utlåtanden N:is 3 och 4.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Onsdagen den 23 Februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 16 innevarande månad.

Företogs val af en ledamot för att deltaga i talmansöfverläggningarna efter Grefve *Hamilton, Henning*; och befans, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedd:

Friherre De Geer med 44 röster.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flera ledamöters begäran följande den 22 i denna månad bordlagda ärenden, nemligen Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 3 och Lag-Utskottets utlåtande N:o 5.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till detta sammanträdes fortsättande kl. 7 e. m.

Föredrogos å nyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 18 och 22 innevarande månad bordlagda utlåtande N:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Fjerde hufvudtitel.

1—4 punkterna.

Biföllos.

5:te punkten.

Friherre Klinckowström: Det skäl, som Stats-Utskottet anført för afslag å den af mig gjorda framställning om nedprutning af en del af förevarande anslag, är att någon rubbning i den nuvarande försvarsorganisationen icke syntes under nuvarande förhållanden böra ifrågakomma. För min del kan jag icke fatta, att någon rubbning i

*Ifrågasatt ned-
sättning i an-
slaget till ar-
tillerirege-
mentena.*

*Ifrågasatt ned-
sättning i an-
slaget till ar-
tillerirege-
mentena.
(Forts.)*

försvarsorganisationen skulle ifrågakomma derigenom att, på sätt jag föreslagit, man indroge ett anslag, som år 1872 beviljades på ordinarie stat för ett reservartilleri, som till största delen aldrig funnits till, och hvilket anslag icke utgått för det af Riksdagen dermed afsedda ändamål och redan för många år sedan borde hafva blifvit indraget, om Riksdagen sin pligt likmätigt hållit reda på de ordinarie anslagen. Jag hoppas, att herrar generaler i Stats-Utskottet måtte förklara, huru en så beskaffad indragning kan verka någon rubbning i försvarsorganisa- tionen.

Jag har redan i en särskild motion N:o 2 rörande 1882 års stats- reglering samt under den öfverläggning, som egde rum vid remissen af den Kongl. statsverkspropositionen, uttalat min mening rörande de in- dragningar och besparingar på åtskilliga anslag, såväl ordinarie som extra, äfvensom reservations- och förslagsanslag, hvilka jag ansett böra ega rum. För att icke onödigtvis upptaga Kammarens tid och vid hvarje tillfälle, då ett sådant anslag förekommer vare sig på fjerde, femte eller sjette hufvudtitlarne, å nyo upprepa de skäl, hvilka jag i allt fall befarar under nuvarande förhållanden icke skola vinna gehör inom denna Kammare, så anhåller jag härmed att till protokollet få den förklaring förvarad, att jag i allo vidhåller de af mig sålunda re- dan uttalade åsichter, i allmänhet och till alla delar. Skulle jag der- emot, emot förmodan, inom Kammaren finna något verksamt understöd för mina förslag till sparsamhet i ett eller annat afseende, skall jag icke underlåta att då upptaga diskussionen derom.

Grefve Beck-Friis: Det är sant, såsom den ärade motionären säger, att det förevarande anslaget icke kommit till någon särdeles användning, och det var därför Kongl. Maj:t föreslog förra Riksdagen, att anslaget skulle till en del användas till befästningsartilleri på Vax- holm, men detta förslag bifölls icke af Riksdagen. Emellertid kvarstår den rätt, Kongl. Maj:t eger att använda detta anslag till sådana än- damål inom artilleriet, som Kongl. Maj:t kan anse vara nyttiga, och det framgår af räkenskaperna, att anslaget varit väl behöfligt. Under sådana förhållanden och då man kan förutse, att utgifterna under Fjerde hufvudtiteln komma att minskas, har man trott det icke vara skäl att nu vidtaga någon förändring i anslaget. Jag yrkar därför bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, och punkten bifölls.

6:te punkten.

Bifölls.

7:de punkten.

Mom. a.

*Ifrågasatt än-
dring i värf-
vade arméns
afstönning.*

Herr Wallenberg: Stats-Utskottet har i den nu föredragna punkten afstyrkt bifall till min motion, som afser att få en billig för-

höjning i aflöningen för garnisonstruppernas manskap, men i Utskottets utlåtande förekommer åtskilligt, som måste reduceras till sitt ringa värde. Här har framhållits, bland annat, att en distinktionskorporal kan uppnå en aflöning af 372 kronor 60 öre för år, men sådane finnas endast 16 vid regementet, och vidare att för en korporal aflöningen kan stiga till 220 kronor 50 öre, och sådane finnas 32 stycken. Af gemenskapen kunna somliga undfå högst 178 kronor 50 öre för år, men detta med alla de tillägg, som äro särskildt omnämnda och hvilka icke kunna komma mer än högst hvar tredje man inom regementet till godo. För den öfriga delen af manskapet återstå alltså endast 82 kronor om året.

Ifrågasatt ändring i värfvade arméns aflöning.
(Forts.)

Jag kan icke finna annat, än att Utskottet gått ut ifrån den åsigten, att det nog vore bra, om soldaterna vore väl klädda och födda under tjänstetiden, men att någon nämnvärd ersättning för den arbetskraft, de använda i statens tjänst, alldeles icke bör tillkomma dem, hvaremot, om deras arbetskraft på annat sätt användes, borde den kunna inbringa dem mycket mera.

Vidare har Utskottet lemnat obesvarad en mening i min motion, som är obestriddlig. Den lyder sålunda:

»Såsom ett slående bevis på att den nu fastställda aflöningen är otillräcklig må anföras det förhållandet, att, när liffighet i handeln rådde, uppkommo under en längre tid inom de tre artilleriregementena mer än sex hundra vakanser, emedan den aflöning och de öfriga förmåner, kronan kunde erbjuda, voro i jmförelse med hvad en vanlig arbetskarl kunde förtjena så ringa, att kronan blef utan tillräckligt antal soldater, till dess dåliga tider ånyo inträffade. Nu kan man väl fråga, om detta system är att bygga på eller om meningen endast är, att det bestämda antalet soldater endast bör hållas fulltaligt, när de kunna erhållas för en ringa penning eller när arbetare taga sin tillflykt till kasernen, icke af fallenhet för krigaryrket, utan blott såsom nödfallsutväg under inträffad arbetslöshet.» Detta viktiga spörsmål har helt och hållet skjutits åt sidan; men jag förnyar det här inför Kamraren och ber att få fråga, om det är meningen, att vi framdeles skola hafva sex- till åttahundra vakanser inom de värfvade trupperna, blott därför att arbetslösheten utom kasernen icke är så stor, att man icke behöfver blifva gardist. Vill man hafva ett försvar för godt köp och intet försvar, om man icke kan få det för godt köp, så blir det ett försvar på papperet, och detta är stridande mot uttalanden af landtmannapartiet, nemligen att, då vi en gång få en stor värfvad armé, skola vi få väl aflönade soldater. Om detta är meningen, tror jag det vore klokt att, medan vi hafva en liten värfvad armé, börja med att gifva soldaterna ordentlig aflöning, ty såsom sådan anser jag icke *tjugo öre* om dagen. Att höja den till femtio öre om dagen vore väl icke någon öfverväldigande tunga för kronan. Jag tror, att denna fråga borde hafva tagits under allvarsammare ompröfning, än Stats-Utskottet gjort, alldenstund derpå beror, huruvida man skall våga gifva sin röst för en talrik värfvad armé eller icke; ty om en sådan skall blifva spridd öfver landet, men vara uselt aflönad, kan den blifva en landsplåga i stället för ett skydd för landet.

Jag inskränker mig till dessa erinringar emot Stats-Utskottets be-

Ifrågasatt ändring i värfvade arméns aflöning.
(Forts.)

svarande af min motion, hvilket svar icke innehåller tillräckliga skäl. Systemet är felaktigt och måste frånträdas, om meningen är att det skall tillämpas mera allmänt än nu.

Grefve Lagerberg: Det är icke angenämt för mig att uppträda emot den siste ärade talaren, då fråga är om att skaffa en förhöjning i aflöningen för de värfvade garnisonsregementena, till hvilka jag hört under nästan hela min lifstid; men jag tror icke, att de skäl, som han framburit, äro tillräckligt talande för vidtagandet för närvarande af oförmålda förhöjning. Det är Herrarne väl bekant, att Riksdagen under de senaste åren, på grund af Kongl. Maj:ts framställningar, vidtagit ganska betydliga förhöjningar i de värfvade truppersas såväl aflöning som föda. Vid sådant förhållande och då någon klagan nu icke försports, hemställer jag, huruvida det icke må vara klokt att vänta med den ifrågasatta förhöjningen, synnerligen som en organisation förestår, i hvilken en värfvad stam skall till betydlig del ingå. Till följd af de förhöjningar, som Riksdagen på senare tider beviljat, hafva de värfvade regementenas vakanser blifvit fyllda, och truppen har derjemte blifvit betydligt bättre. Den fasta lönen har man sökt bestämma så, att den skulle motsvara, hvad som på landet brukar gifvas åt en vanlig dräng, men dessutom äro soldaterna väl klädda, födda och logerade, och det har visat sig, att det har också derföre lyckats att erhålla folk vid regementena. Härvid bör också beaktas, att på de senaste tiderna medel blifvit anslagne att utgå såsom uppmuntringar för manskap som genomgått de olika skolkurserna, vare sig i underbefälsskola, i timmermansskola, i sjukvårdsskola, i hofbeslagsskola m. m. Härtill kommer att soldat som tjenat i tre år erhåller tillökning af en krona i månaden, att särskildt godtgörelse gifves för vissa kommenderingar m. m. När dessutom tages i betraktande, att en mängd soldater kan erhålla permission emellan exercistiderna och, då de äro i tjenstgöring och ej kommenderade, få ledighet att arbeta för att förbättra sin utkomst, så synes det mig som den ärade motionärens välvilliga motion ej för närvarande bör leda till någon åtgärd. Jag tillåter mig derföre yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Wallenberg: Jag kan nog tro, att den siste ärade talaren med tungt hjerta uppträdde emot den billiga framställning till förman för hans trupp, som jag gjort, och jag vill icke bestrida, att det möjligen kan vara klokt att nu låta bero; men jag har alltid funnit, att all räkning börjar med 1, och om man vill komma till en stor värfvad armé, vore det ganska klokt att nu, medan man har en mindre värfvad armékorps, göra den mönstergill och sätta den i det skick, som man önskar att den stora värfvade armén skall erhålla; ty i annat fall kommer man plötsligen till sådana siffror, att resultatet blir den vanliga ursäkten: »det ha' vi icke råd till», och så hafva vi siffrorna, utvisande truppstyrkan, men endast på papperet och icke i verkligheten.

Ett enda af Grefve Lagerbergs skäl vill jag särskildt bestrida, nemligen att »de förbättrade vilkoren skulle hafva fyllt rullorna». Det

är icke de förbättrade vilkoren, utan de sämre tiderna, med mindre arbetsförtjenst, som hafva fyllt rollorna.

icke ens denne ärade talare hade ett ord att säga i afseende å min fråga, »huru länge regementena skola, i händelse god arbetsförtjenst inträffar, stå med stora vakanser i sina led, blott därför att kronan icke vill gifva tillräcklig betalning för hvad sådant arbete är värdt.»

Jag tror för min del, att saken är värd uppmärksamhet, och jag ber Stats-Utskottet taga frågan i allvarligt öfvervägande, om icke förr, åtminstone under en kommande riksdag.

Friherre von Kræmer: Då äfven jag har haft den äran att leda en värfvad trupp, torde det kunna fordras, att jag yttrar några ord i frågan och angifver skälen, hvarför jag inom Utskottet röstat emot ett förslag, som skulle lända dessa trupper till fördel. Skälet har varit, att man bör skilja mellan verklig fördel och skenbar fördel och att man lätt kommer till ett för mycket, som mera skadar än gagnar, hvilket enligt min tanke blefve förhållandet, om man antog motionärens förslag. Jag ber att såsom ett historiskt förhållande få nämna, att på den tid, då jag tjänade vid dessa trupper, erhöill en gardist 30 R:dr B:co i värfningspenningar för sex år, men fick dem icke på en gång utan i mån af fulljord tjenstetid. Dessutom tilldelades honom tobaksskilling till belopp af fem skilling om dagen. Matinrättningen var då ännu icke införd, utan maten lagades i det gemensamma köket och bars upp i kasernrummen, der det var i alla afseenden otrefligt, såsom naturligt var, då samma sal skulle tjena till sof-, kläd- och matrum. Man kan alltså icke säga annat, än att på senare tider ganska mycket blifvit gjort för truppens välbefinnande och för underlättande af rekryteringen, detta särskildt genom den för några riksdagar sedan beviljade förhöjningen i värfningspenningarne. Då dertill kommer det skäl, som den näst föregående talaren påpekat, att en ny arméorganisation förestår och att en förhöjning nu vore detsamma som att fastställa en högre beräkningsgrund för hela den förestående värfvade stammen, så tycker jag, att alla skäl tala för bifall till Stats-Utskottets förslag, hvarom jag får anhålla.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, och momentet bifölls.

Mom. b.

Bifölls.

8—15 punkterna.

Biföllos.

16:de punkten.

Herr vice Talmannen: Då jag icke kan instämma i det tillstyrkande af Herr Boströms motion, Stats-Utskottet här afgifvit, an-

Ifrågasatt ändring i värfvade arméens aflöning.
(Forts.)

*Ifrågasatt in-
dragning af de
landtförsvaret
tillhörande kas-
sor och fonder.*

*Ifrågasatt in-
dragning af de
landtförsvaret
tillhörande kas-
sor och fonder.*

(Forts.)

håller jag att med några ord få fästa Kammarens uppmärksamhet på frågan. De fonder, hvarom nu är tal, äro dels från långliga tider tillbaka, dels under jembörelsevis senare tider samlade och hafva af en eller annan anledning blifvit ställda till Kongl. Maj:ts disposition. Det är för mig i allmänhet motjudande att inskränka den dispositionsrätt öfver statsmedel, som i enstaka fall ännu tillkommer Kongl. Maj:t, ehuru jag naturligtvis erkänner den konstitutionella grundsatsen, att i det stora hela Riksdagen skall vara den, som bestämmer öfver statsutgifterna och öfver deras användning till särskilda ändamål. Der emellertid såsom i detta och vissa andra fall medel blifvit ställda till Kongl. Maj:ts disposition, anser jag det icke vara skäl att, till ytterligare inskränkning af den Kongl. dispositionsrätten, draga allt under staten. I förevarande fall är ifrågasatt att indraga vissa fonder och i dessas ställe lemna vissa anslag för de angifna ändamålen. Först och främst ber jag att dervid få erinra, att dessa anslag då komma under Riksdagens dispositionsrätt på samma sätt som öfriga utgifter och att de således kunna af Riksdagen ensidigt indragas. Vill man nu öfverse med denna betänklighet, återstår likväl att bemärka, att Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver sjelfva kapitalet, som ju icke saknar sin vikt och betydelse, kommer att upphöra och utbytas mot dispositionsrätt öfver endast räntan.

Att den ifrågasatta åtgärden i finansielt afseende skulle hafva något värde, är för mig ofattligt, då Stats-Utskottet icke ifrågasatt annat än att räntan på fonderna skulle ersättas af ett anslag, hvadan således enda resultatet skulle blifva, att Kongl. Maj:t lånade ut fonderna till Riksdagen mot det att han fick ränta å dem i form af statsanslag. Sådant skulle kunna ifrågasättas under sådana tider då statens kredit vore klen och det gälde att samla alla medel för statens ändamål, men då detta lyckligtvis är en för länge sedan öfvervunnen ståndpunkt, kan jag icke inse, att häri ligger något skäl.

Stats-Utskottet har vidare betonat, att medlen skulle komma till gagn vid genomförande af den omorganisation af landtförsvaret, som i en ej aflägsen framtid torde förestå. För min del föreställer jag mig att, såvidt kapitalet kan disponeras, det nog vid en sådan omorganisation kommer till gagn, äfven om det då såsom nu står till Kongl. Maj:ts disposition. Skulle i ett eller annat enstaka fall Kongl. Maj:t anse lämpligt att verkställa utbyte af fondens tillgångar mot anslag, lär Kongl. Maj:t icke sakna tillfälle att underställa en sådan fråga Riksdagen, utan att Riksdagen behöfver gifva någon påtryckning i form af skrifvelse.

På grund häraf vågar jag vördsamt yrka afslag.

Herr Abelin: Då en framställning till Kongl. Maj:t, sådan som den Utskottet i förevarande punkt förordat, måste förutsätta en önskan att dess syfte måtte vinnas, och då framställningen i fråga ytterst afser att till statsverket indraga till Kongl. Maj:ts fria disposition ställda, för landtförsvarets behof afsedda fonder, kan jag icke biträda det slut, hvartill Utskottet kommit. Utskottet har såsom skäl för sin hemställan anført, att den ifrågasatta indragningen af fonderna och deras ersättande med särskilda anslag skulle leda till enkelhet i redovisningen

och i samma mån lätta öfversigten af statsverkets tillstånd, men då redovisningen under nuvarande förhållanden icke kan sägas vara invecklad och ingalunda vara till hinder för en alltid önskelig öfversigt af statsverkets tillstånd, synas dessa Stats-Utskottets skäl icke vara af någon afgörande vikt. Fonderna stå nu under Statskontorets förvaltning. Hvarje fond bokföres för sig, men förvaltningen, utlåningen af medlen drifves för dem alla gemensamt. Resultaten af fondernas verksamhet sammanföras sedermera i rikshufvudboken och redovisas der med öfriga statsinkomster och den omständighet, att några flera summor på ett ställe förekomma i rikshufvudboken till öfverskådning, kan väl icke leda till något hinder för den nödiga öfversigten af statsverkets tillstånd. Här förekomma nu icke till indragning alla de fonder, som stå till Kongl. Maj:ts disposition för landtförsvarets behof, hvarjemte äfven finnas fonder under andra hufvudtitlar, hvilka likasom de förra stå under Statskontorets förvaltning, hvadan den af motionären afsedda grundliga enkelhet för hvarje fall icke kan vinnas.

Utskottet anför såsom ytterligare skäl för sin hemställan, att kassabehållningarna kunna blifva behöfliga vid genomförande af den omorganisation af landtförsvaret, som i en ej aflägsen framtid torde förestå. Hvad det skälet beträffar, synes det mig utgöra bästa motivet för afslag å Utskottets hemställan; ty blifva fonderna väl indragna — derom kunna vi vara öfverens — så blifva »kassabehållningarna» icke, i fall de ens komma att särskildt redovisas, för landtförsvaret tillgänglige, och då Utskottet anser önskligt, att dessa behållningar må vara att för det uppgifna ändamålet tillhandagå, synes mig att Utskottet med detta uttalande gifvit stöd för den åsigt, att fonderna skola förblifva der de äro och fortfarande som hittills stå till Kongl. Maj:ts fria disposition. Utskottet anför sjelf flera tillfällen, då till följd af Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver fonderna mera viktiga åtgärder för landtförsvarets räkning blifvit vidtagna, och flera andra sådana fall kunna anföras. Då så är, men det deremot är ovisst om, derest anslag för dessa åtgärder skolat beviljas af Riksdagen, de någonsin kommit till stånd, så har ju visat sig fördelaktigt, att fonderna kunnat disponeras på sätt som skett. På dessa skäl och då jag anser det vara af största vikt, att Kongl. Maj:t i en så omfattande och grannliga förvaltning som den af landtförsvaret har tillgång till medel för särskilda behof, yrkar jag afslag å Utskottets hemställan.

Herr Forssell, Hans: I likhet med den föregående talaren tillåter jag mig framhålla, att en skrivelse från Riksdagen i detta syfte naturligtvis innebär en af Riksdagen uttalad önskan, att fonderna måtte till statsverket indragas. En sådan önskan måste åter vara grundad på Riksdagens öfvertygelse, att indragningen bör ske. Efter min åsigt har Stats-Utskottet icke framlagt tillräckliga skäl för en sådan öfvertygelse och jag anhåller att få framföra skäl för en motsatt. Om fondernas indragning skulle afse att — såsom Stats-Utskottet i sitt ena alternativ förutsätter — bidraga till genomförandet af den nya landtförsvarsorganisationen, kommer denna indragning att genomföras på det sätt, att tillgångarne i obligationer och inteckningar försäljas och penningarne användas t. ex. att bygga fästningar eller till

Ifrågasatt indragning af de landtförsvaret tillhörande kassor och fonder.
(Forts.)

*Ifrågasatt in-
dragning af de
landförsvaret
tillhörande kas-
sör och fonder.
(Forts.)*

något annat för omorganisationen nödvändigt ändamål. Jag vill icke bestrida möjligheten och lämpligheten af att i vissa fall och under vissa förutsättningar sålunda till försvarsorganisationens genomförande förbruka redan uppsamlade kapital, men jag hemställer till Kammaren, om det icke vore mera öfverensstämmande med Riksdagens ställning att öfverlemna åt Kongl. Maj:t att taga initiativet i en sådan fråga, om icke förslag derom bör komma från Kongl. Maj:t, hvilken har att i detta hänseende rådföra sig med de stora komitéer, som för närvarande arbeta. Först då resultatet af deras arbete är känt och Kongl. Maj:t kommit i tillfälle att pröfva, i hvad mån dylika kapital kunna behöfvas och till hvilken utsträckning fonderna behöfva användas, synes mig vara skäl att något härom tala.

Skulle andra alternativet i Utskottets förslag vara hufvudsyftet, eller att fonderna skulle indragas till förstärkning af statsverkets grundfond, tillåter jag mig, som min tanke, uttala, att hvad som i detta hänseende skulle genom åtgärden vinnas är för obetydligt att påkalla en särskild Riksdagens skrifvelse. Statskontorets och statsverkets ställning förbättras icke, förstärkes icke derigenom att flera fonder sammanslås till en och kallas grundfond. Behovet af förstärkning för Statskontoret har uppkommit derigenom, att man under de senaste tio åren systematiskt anticiperat inkomster för statsregleringen, som inflyta först året efter det då de för utgifternas bestridande behöfvas. Sådant kan och bör icke afhjelpas på annat sätt, än att man, under år då statsinkomsterna åter begynna flöda rikligare, söker hålla tillgångarne så stora och utgifterna så små som möjligt, till dess genom öfverskott jemvigten varder återställd.

Stats-Utskottet har vidare föreburit såsom skäl för den ifrågasatta åtgärden, att den skulle befordra enkelhet i redovisningen. Stats-Utskottet blifver emellertid här beviset skyldigt; redovisningen för de nya anslag, som borde sättas i de indragna fondernas ställe, blefve efter min uppfattning icke det ringaste enklare än den nuvarande redovisningen för fonderna. De nya anslagen skulle, sin natur likmätigt, antagligen blifva reservationsanslag, och dessa äro äfven i formelt hänseende särdeles lika med fonderade anslag. Men, säger Stats-Utskottet, genom åtgärden skulle också befordras större öfverskådlighet öfver statsverkets tillstånd. För min del kan jag icke finna den ringaste svårighet att af rikshufvudboken med dess nuvarande uppställning skaffa sig öfversigt af de utgifter, som för vissa uppgifna ändamål utgått af fonderna. Men visserligen skulle till följd af fondutgifternas öfverflyttande å Fjerde hufvudtiteln den *origtiga* föreställningen hos allmänheten göra sig gällande, att det skattdragande folkets utgifter för försvarsverket blifvit ökade med tre à fyra hundra tusen kronor. Det skulle icke dröja mer än fem år innan man glömt bort, att dessa anslagssummor icke voro annat än ersättning för de statsinkomster, som uppkommit till största delen på annat sätt än genom folkets beskattning. Slutligen, om Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver fonderna gifver Kongl. Maj:t något större rätt öfver medlens användning, än han skulle få öfver anslagen, vill det synas mig, som om en framställning från Riksdagen till Kongl. Maj:t, att han måtte afhända sig denna

dispositionsrätt, icke är af förhållandena påkallad och ej bör af Första Kammaren nu beslutas.

*Ifrågasatt in-
dragning af de
landförsvaret
tillhörande kas-
sor och fonder.*
(Forts.)

Herr Montgomery-Cederhielm: Utan att på något sätt vilja gå den utredning i förväg, som är af Stats-Utskottet begärd, tror jag, att det är ett betydligt misstag i det som säges om Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver alla fonderna. Så vida jag minnes rätt, från de utredningar i afseende på dessa fonder, som förut egt rum, har Kongl. Maj:t dispositionsrätt öfver trosspassevolansfonden och allmänna beväringsfonden, och denna rätt har också Kongl. Maj:t begagnat, då han för några år sedan för en större anskaffning af trossvagnar och annan materiel anvisade ett större belopp å trosspassevolansfonden och å allmänna beväringsfonden anvisade summor till barackbyggnader. Men jag tror icke att Kongl. Maj:t eger dispositionsrätt öfver beväringsmanskapets invalid- och pensionsfond eller öfver någon af de stora pensionsfonderna och alldeles icke öfver Norrbottens hästjägarefond, som tillkommit genom af Riksdagen anslagna vakansafgifter och anvisats för ett visst ändamål. Detta, tror jag, gör att man måste betydligt nedstämman talet om den inskränkning, som skulle göras i Kongl. Maj:ts makt öfver fonderna, ty denna makt förefinnes, efter hvad jag tror, endast i afseende å några få fonder, som till beloppet icke äro stora.

Man har talat om, att den ifrågasatta åtgärden hvarken skulle leda till förstärkning eller förbättring af statsverkets tillstånd. Det kan hända; men att den skulle leda till förenkling, tror jag icke kan bestridas. Det kan väl icke anses öfverensstämmande med enkel och klok hushållning att, på samma gång man gör sig mycket besvär att låna ut egna medel, man på annat håll måste upptaga lån för att fylla utgifterna. Dessutom och då på senare tider genom omorganisationen af Statskontoret antalet af dess tjänstemän betydligt minskats, torde svårighet för dem uppstå att hinna med att befatta sig med utlåning af fonderna efter stränga reglementen, att bevaka in-teckningar och mera sådant. Jag vet väl, att på senare tider inköpts obligationer för öfver-skotten, hvilket förenklat rörelsen, men det är just det jag tror skulle ligga i denna utredning, om den leder till något resultat, nemligen att lånerörelsen skulle utbytas mot en obligationsrörelse och på det sättet upphöra. För öfrigt är redan ett stort steg taget framåt, då dessa fonder öfverlemnades från Arméförvaltningen till Statskontoret. Det synes mig vara en nyttig åtgärd och af den beskaffenhet att jag är förvissad om, att det steg, nu från Stats-Utskottet önskas, kommer att tagas, fastän det torde kunna dröja något, innan Statskontoret af sig sjelft framställer förslag i sådan rigtning. Men saken är så naturlig, att jag, som sagdt, är förvissad, att den en gång kommer att ske, huru än nu må beslutas i afseende på den begärda utredningen.

I anledning af hvad som nämnts om att fonderna skulle vara behöfliga för genomförandet af en omorganisation af försvarsverket, vill jag påpeka, att, om ock icke sjelfva fonderna skulle dertill användas, kan dock afkastningen af dem blifva ganska nyttig, nemligen genom den ökade pensionering, som kan sättas i sammanhang med en förändrad arméorganisation. I det afseendet är det upplysande att se den starka tillväxten af Vadstena krigsmanshuskassa och invalidhusfonden.

*Ifrågasatt in-
dragning af de
landförsvaret
tillhörande kas-
sor och fonder.
(Forts.)*

Den förra kassans inkomster under år 1878 voro 455,000 kronor och utgifterna 423,000 kronor. Fonden har således på detta år ökats med något öfver 30,000 kronor. Invalidhusfonden har i proportion till dess storlek ökats i ännu betydligare grad. Dess inkomster under ett år hafva uppgått till 152,000 kronor och utgifterna till 112,000 kronor, hvadan den således ökats med 40,000 kronor. Detta på en fond, som i sin helhet uppgår till 1,600,000 kronor. Dessa fonder ökas således högst betydligt och det kan vara skäl tänka på, att de genom flitigare användning må åstadkomma större nytta än de nu göra, hvilket torde kunna ske vid ifrågavarande arméorganisation. Den åtgärd, som här är föreslagen af Stats-Utskottet, har många gånger varit föremål för Riksdagens pröfning, och den har slutligen, som nämnts, vållat öfverflyttningen af fondernas förvaltning från Arméförvaltningen till Statskontoret. Jag får för min del tillstyrka den skrifvelse, som är i fråga, hvarigenom man ytterligare torde få tillfälle att se hvilka skäl, som tala för eller mot en sådan åtgärd, som af ganska många ganska länge ansetts lämplig.

Grefve Beck-Friis: Om det, såsom de förste talarne förespeglade, med skrifvelsen afsågs indragning till statsverket af fonder, ställda till Kongl. Maj:ts uteslutande förfogande, så skulle jag icke vilja vara med derom. Men att begära en utredning om, huru med fonderna för framtiden skall ställas, är dock något helt annat. Jag tror, såsom den siste talaren, att några af dessa fonder äro ställda till Kongl. Maj:ts uteslutande disposition, men att åter i afseende å andra Kongl. Maj:ts dispositionsrätt är högst begränsad. Vi hafva ett exempel härför i En per mille fonden, som endast får användas till försvarsverket eller till befästningar. Den är bildad af en afgift, som pålades sjöfarten och skulle betalas af hvarje utgående fartyg, och den skulle, som sagdt, uteslutande användas till befästningar. Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver den är således begränsad. På samma sätt förhåller sig med flera fonder. En utredning i afseende härå synes mig önskelig, ty jag är öfvertygad att, till dess en sådan utredning eger rum, frågan derom opphörligt återkommer. Denna motion är grundad på en stor minoritet bland statsrevisorerna och har i samma form genomgått flera revisionsberättelser. Jag tror, att utredningen skulle vara nyttig och yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Friherre Klinckowström: Jag kan naturligtvis icke annat än med den största tacksamhet och tillfredsställelse se, att Stats-Utskottet föreslagit indragning af de ifrågavarande fonderna. Jag har nemligen i en af mina motioner vid denna riksdag — motionen N:o 6 — bland många andra förslag äfven, på grund af en föregående utredning, som jag gjort, yrkat att *alla* fonder, hvilka, efter en grundlig utredning rörande deras beskaffenhet, kunde till statsverket indragas, äfven måtte dit ingå.

Dessa fonder, mine Herrar, äro till antalet 34 och representera ett kapitalbelopp af 40 millioner kronor. Här är nu endast fråga om 10 fonder med ett kapital af 9 millioner kronor. Jag anser likasom Stats-Utskottet, att en grundlig, så väl historisk som juridisk undersökning

är nödvändig för att tillse, hvilka fonder af dessa kunna till statsverket indragas, enär somliga af dessa fonder, bildade af framlidne konungar och enskilde personer, torde vara af en sådan beskaffenhet, att tvifvel kan uppstå, huruvida de verkligen kunna indragas. Om andra, som uppstått genom enskilda menigheters och korporationers samman-skott, gäller äfven detta. Flertalet af dessa fonder äro dock af beskaffenhet att Konung och Riksdag kunna deröfver disponera.

*Ifrågasatt in-
dragning af de
landtförsvaret
tillhörande kas-
sor och fonder.*
(Forts.)

Det är icke, såsom en föregående talare synes vilja påstå, någon obetydlighet, om dessa fonder kunna till statsverket indragas för att användas dels till förstärkande af statsverkets grundfond och dels till betalande af den skuld, hvori Statskontoret står till Riksgäldskontoret för den så kallade »kassaförstärkningen», som Herrarne alla från 1879 hafva sig väl bekant.

Jag skulle helst sett, att i den underdåniga skrifvelse, som Riksdagen, efter hvad jag hoppas, kommer att till Kongl. Maj:t afläsa, framställning gjordes om en undersökning af möjligheten att indraga äfven alla dessa öfriga fonder, som utgöra flertalet, men jag finner mycket väl att i förevarande betänkande rörande fjerde hufvudtiteln Utskottet naturligtvis icke har kunnat befatta sig med andra fonder än dem, som tillhöra hufvudtiteln. Jag hoppas dock att vid de följande hufvudtitlarne dithörande fonder föreslås att ingå i den gemensamma skrifvelsen rörande detta önskningsmål.

Det lider väl icke något tvifvel, att ett dylikt öfverlemnande af dessa fonder skulle både förenkla sättet för redogörelsen och derjemte vara ett godt handtag vid statsregleringen samt för liqviderandet af statens skuld.

Jag har derjemte förhoppning, att regeringen ej skall sätta sig emot en så beskaffad undersökning, utan tvärtom befrämja den. Såsom känt är, har nemligen hans Excellens Herr Statsministern och Chefen för Finansdepartementet, i sin dåvarande egenskap af ledamot af Andra Kammaren, under derstädes förda diskussioner angående dessa fonder för sin del förklarar, att han ansåge det önskvärdt, att dessa fonder upphörde att vara föremål för en särskild statens hushållning samt i stället ingingo till statsverket.

Af de här anförda skäl, till hvilka kunde läggas många andra, om jag ej fruktade att för mycket upptaga Kammarens tid, får jag på det varmaste förorda den af Stats-Utskottet gjorda framställning om en underdånig skrifvelse.

Friherre von Kræmer: Den af Stats-Utskottet här gjorda tillstyrkan har, såsom Herrarne se, icke åtföljts af någon reservation. Då en sådan enighet i Stats-Utskottet gjort sig gällande med afseende på denna fråga, vågar jag nästan påstå att, förutom alla detaljskäl, hufvudskälet dertill är det, att man rörande denna fråga kan tillämpa det gamla bekanta uttrycket, »att den icke kan falla».

Om Stats-Utskottets förslag ej antages, har här blifvit sagdt, skulle detta lätteligen kunna föranleda dertill att dessa fonder antingen småningom eller på en gång komme att försvinna. Man har framkastat ordet »fästningsbyggnad» såsom en illustration till detta försvinnande.

*Ifrågasatt in-
dragning af de
landtförsvaret
tillhörande kas-
sor och fonder.
(Forts.)*

Jag ber att i afseende härå få påpeka just hvad som står i Stats-Utskottets motivering, der det heter: »Jemte det vid 1877 års riksdag meddelades, det Kongl. Maj:t förordnat, att behållningarne å allmänna beväringsskatten skulle till barackbyggnader för beväringsskatten användas, beslöts vid samma riksdag, att militieboställskassans behållning äfvensom de hos boställdirektionerna inestående disponibla medel finge för vissa uppgifna byggnadsbehof användas; och sedan derefter visat sig, att sistnämnda två fonder, utöfver hvad år 1877 beräknats och disponerats, lemnade ett öfverskott af 101,000 kronor, deraf 29,000 kronor från militieboställskassan, beslöts vid 1880 års riksdag, att detta öfverskott skulle till uppförande af ett husaretablisement i Helsingborg användas». Säsom de nu äro, dessa fonder, äro de just till hands att tillgripa för ändamål, som icke äro af beskaffenhet, att man därför vill betunga de skattdragande. En gång flyttade i statsverkets grundfond, äro de deremot mycket mer oåtkomliga.

Det är visserligen mycket vågadt att i finansiella frågor hysa en olika tanke mot den ärade talaren på gefleborgsbänken, hvilken i sådana frågor är en auktoritet, men med all den risk, som dermed kan vara förenad, måste jag nu uttala en mot hans stridande åsigt. Jag kan icke förstå hans yttrande, att Statskontorets ställning till dessa fonder icke skulle förbättras derigenom att dessa fonder sammansloges under en redovisning med öfriga medel.

Mig förefaller det likväl alldeles uppenbart, att, då fonderna nu äro utlånade eller upplagda i obligationer, de icke äro tillgängliga för Statskontorets löpande utgifter. Om åter Statskontoret, i stället för att hafva dem utlånade eller i obligationer, sjelf upplånade dem och blott lemnade sin skuldsedel, voro dessa fonder tillgängliga för löpande utgifter och kunde begagnas såsom förlagskapital. Som sagt, om de utlånas äro de icke tillgängliga; öfverlemnas de deremot till statsverkets grundfond, kunna de användas för fyllande af det löpande årets brist. De skulle sålunda användas till de löpande utgifterna för att dock genast sedan återställas, när tillgångar i början af nästa året dertill inflyta. Ett säkert sätt att för all framtid taga vara på och väl bevara dessa tillgångar vore derföre just att öfverlemna dem till statsverkets grundfond.

Denna sak skulle ju enkelt kunna arrangeras, t. ex. på det sätt att Riksgäldskontoret utfärdade en särskild klass obligationer för detta ändamål ungefär som de, som af allmänna hypoteksbanken innehafvas. Det blefve dessutom början till ett verkligt inhemskt lån, som man så ofta talat om, och detta lån vore till på köpet ouppsägbart.

Slutligen vill jag säga, att det kan visserligen gå an att ett eller annat år kasta in i det stora gapet af Statskontorets brist en tilläggsbevilling; men i längden torde man tröttna dervid, och jag nästan betviflar, — att den stora bristen i Statskontorets kassa definitivt kan fyllas genom någon annan utväg än en sådan öfverflyttning, som här blifvit till undersökning föreslagen. Jag tror således att Stats-Utskottet haft godt skäl att icke sätta sig emot denna framtidstanke. Men om vid en närmare utredning af förhållandena det skulle visa sig att särskilda omständigheter göra, att denna tanke ej bör komma till verkställighet, äro vi ju genom Utskottets förevarande förslag i detta hänseende ej

på något sätt bundna. En *utredning* af frågan bör man väl icke motsätta sig.

Jag påstår fortfarande att Utskottet har rätt i sitt förevarande yrkande om en underdånig skrifvelse, för att få utredning i denna, som jag tror, framtidsfråga, och får jag därför anhålla om bifall till denna punkt.

*Ifrågasatt in-
dragning af de
landtförsvaret
tillhörande kas-
sor och fonder.*
(Forts.)

Herr Rosensvärd: En ärad talare har redan yttrat, att för att kunna instämman i förslaget om en underdånig skrifvelse rörande denna utredning, bör man äfven instämman i det syfte, som skrifvelsen afser. Då jag ej kan göra detta, måste jag alltså motsätta mig denna skrifvelses afåtande. Det är ett oskyldigt ord, detta ordet »*utredning*», som så ofta begagnas. Något oskyldigare kan man ju icke begära än »*utredning*». Ett sådant resonnement vore riktigt, om man afsåge att få kännedom om förhållandena med t. ex. dessa fonders natur, belopp och förvaltning m. m. Dessa förhållanden äro dock i allmänhet utredda, hvar och en kan i tillgängliga officiella handlingar taga reda på deras förvaltning, deras belopp och det sätt, hvarpå inkomsterna användas. Är åter fråga om en utredning rörande deras tillkomst och rörande den större eller mindre makt, Kongl. Maj:t har öfver dem, behöfves verkligen icke en så vidlyftig apparat som ett Utskotts betänkande, en diskussion i Kamrarna och en underdånig skrifvelse. Stats-Utskottet kan nemligen genom sitt eget kansli få en sådan utredning mycket snart verkställd eller, om utredningen skall vara officiel, derom vända sig till vederbörande statsrådsledamot. Detta är ju det enklaste sätt i världen. Orsaken till skrifvelseförslaget måste således ligga i denna skrifvelses egentliga syfte eller att dessa fonder måtte till statsverket indragas, för att användas till andra ändamål än nu är förhållandet, och hvarigenom den dispositionsrätt, som Kongl. Maj:t har öfver fonderna, till stor del skulle komma att inskränkas. Man har visserligen sagt, att man ville utbyta fonderna mot anslag, hvarigenom Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver fondernas *afkastning* skulle blifva oförkränt. Men vi måste äfven erinra oss, att Kongl. Maj:t i många fall har dispositionsrätt äfven öfver sjelfva *kapitaltillgången*.

Af de här i utlåtandet uppräknade fonderna, hafva vi först *En per mille fonden*, som numera vuxit till 110,986 kronor 67 öre. Denna fond har uppkommit derigenom, att då 1794 staden Göteborg erhöll nederlagsfrihet för utländskt gods, skulle, vid in- eller utgåendet af dylikt gods, erläggas en per mille af varornas värde till bildandet af en fond för allmänna byggnader i Göteborg för militära ändamål och stadens försvar. Dessa afgifter upphörde redan 1813 och sedan har fonden, som ännu 1856 endast utgjorde omkring 39,000 kronor, icke haft annan inkomst än sina räntevinster, men derigenom likväl ökats till det angifna beloppet af omkring 110,000 kronor. Detta beloppes läggande till statsverkets grundfond kan icke väga tungt vid fyllandet af dess behof, men då väl förr eller senare något måste göras till skydd för inloppet till Göteborg, så att icke staden är prisgifven åt den obetydligaste fiendtliga kryssare, kunna deremot fondens tillgångar, som icke kostat staten ett öre, vara goda att ega. Fondens ändamål kan

Ifrågasatt in-
dragning af de
landtförsvaret
tillhörande kas-
sor och fonder.
(Forts.)

icke fyllas genom ett mot afkastningen svarande anslag; det är kapitalet, som erfordras.

Trosspassevolansfonden, *Norrbottnens hästjägarfond* och *Volontärvakansfonden* äro ock af sådan beskaffenhet, att Kongl. Maj:t har obegränsad rätt att disponera dem.

Den förstnämnda af dessa trenne fonder är uppkommen genom ett efter öfverenskommelse skett utbyte af skyldigheter och rättigheter kronan och rusthållarne emellan. Det ålåg nemligen af gammalt rusthållarne vid indelta kavalleriet att anskaffa och underhålla de så kallade trossersedlarne så i krig som fred. Kronan har under senare fjerdelen af 1700-talet mot en gifven afgift af rusthållarne åtagit sig att för all framtid underhålla indelta kavalleriets tross, och när kronan fullgör denna pligt, har den uppfyllt sitt åliggande. Jag erkänner väl att Kongl. Maj:t icke gerna kan falla på den tanken att använda dessa medel i annan riktning än den, som i öfverenskommelsen afses, men Kongl. Maj:t är icke inskränkt till disposition af fondens inkomster, utan kan ock använda samlade kapitaltillgångar, hvilka äfven, såsom vid större anskaffningar af dyrbarare trossersedlar, t. ex. fordon, vid flera tillfällen tagits i anspråk.

Norrbottnens hästjägarfond afsågs egentligen för en kavalleristyrka i Norrland, men användes sedan för en artilleristyrka, som man der behöfde. Fonden bildades genom vakansafgifter af en del rotar vid f. d. Vesterbottnens regemente. Uppgårelsen härom är senast på 1840-talet i administrativ väg afslutad med rotehållarne på 50 år.

Volontärvakansfonden är bildad genom vakansafgifter af till volontärer anslagna nummer, hvilka förr, i motsats till hvad nu är förhållandet, ganska ofta stodo vakanta. Fondens tillgångar användas till fyllande af en mängd behof för armén, der andra medel icke finnas anslagna, och synnerligen för manskapets undervisning. Äfven öfver dessa båda senare fonderna är Kongl. Maj:ts dispositionsrätt icke inskränkt till afkomsten.

Två af de i Stats-Utskottets utlåtande uppräknade fonderna hafva nu försvunnit, nemligen *Militieboställskassan* och *Allmänna Beväringsfonden*. De hafva försvunnit, såsom Stats-Utskottet äfven upplyst, derigenom att hela deras belopp blifvit anvisadt för vissa byggnaders uppförande. En talare har anmärkt, att sådant bevisar, det fonderna på det sätt de nu förvaltats, äro utsatta för att försvinna, hvilket icke blefve förhållandet, om de inginge till statsverkets grundfond. Jag lemnar derhän huruvida icke fonderna genom denna senare åtgärd vore försvunna för de ändamål, hvartill de äro afsedda. Men låtom oss närmare undersöka förhållandet med de båda fondernas försvinnande. Den ena eller militieboställskassan var afsedd till underhåll af karaktershushus å boställena. Det fans ock vid indelta armén en annan tillgång, nemligen boställsdirektionernas behållningar, hvarmed bestredos vissa utgifter för boställena. Dessa ändamål upphörde i samma stund, som arméns boställen indrogos till kronan. Det var då en gifven sak, att Kongl. Maj:t till Riksdagen hemställde, att medlen skulle på ett annat sätt användas; och vid 1877 års riksdag beslöts att anslå dem till barackbyggnader för beväringen, hvilket ju var ganska lämpligt.

Allmänna beväringsskatten åter var bildad af friköpsafgifter från den tid, då friköpning från vapenöfningskyldigheten var beväringsskatten medgifven, och skulle, enligt 1860 års författning, medlen vara till Kongl. Maj:ts förfogande att användas för beväringens bästa. En ganska stor del af det samlade kapitalet har vid ett föregående tillfälle användts till uppsättning af klädesbyxor för beväringen, och återstoden blef 1877 anslagen såsom bidrag till kostnaden för barackbyggnader åt beväringsskatten, hvarom äfven Stats-Utskottet lemnat upplysning. Bland de af motionären i frågan uppräknade fonderna ingå *infanteriregementenas och beklädnadsdirektionernas behållningar*, som upptagas till 1,252,701 kronor 40 öre. Dessa medel utgöra ingen särskild fond i samma mening som öfriga fonder. De finnas icke heller upptagna i rikshufvudboken, af det enkla skäl att de äro reservationer å årligen utbetalade medel för skyldigheter, som endast på flera år kunna fullgöras, och det förvånar mig att icke Stats-Utskottet härom lemnat upplysning. Rubriken är oriktig. Den bör heta *Infanteriregementenas beklädnadsdirektioners och beväringsskattens beklädnadsdirektionernas behållningar*. Dessa uppgå tillsammans till ganska betydliga belopp, men grunden till detta förhållande ligger i sakens natur.

*Ifrågasatt in-
dragning af de
landt försvaret
tillhörande kas-
sor och fonder.
(Forts.)*

Herrarne hafva kanske, likasom jag, blifvit uppvaktade med en skrifvelse af en beklädnadskonstnär, deri denne åtager sig att mot en halfårsvis utgående afgift under två år tillhandahålla ett visst antal klädesplagg, tillsammans utgörande en ganska fullständig herrbeklädnad. Bland dessa persedlar ingår t. ex. *en frack*. Om nu de beklädnadsartiklar, jag har rätt att erhålla, fördelas på de båda åren, skulle jag, bland annat, årligen erhålla endast *en half frack*.

Ungefär på samma sätt förhåller det sig med manskapets beklädnad och med de medel, hvaraf denna beklädnad skall underhållas. Munderingspersedlarne äro, efter deras olika beskaffenhet, beräknade för en slitningstid af 3, 5, ja en del till och med 7 år. I förhållande till dessa slitningstider och persedlarnas värde utgå de årliga beklädnadsanslagen till beklädnadsdirektionerna vid regementena. Här af följer ju att man måste samla under några år för att få hvad man behöfver för kostnaden af de dyrbara beklädnads persedlarne, då dessa behöfva omsättas.

Detta beklädnads sätt tillämpas vid de flesta arméer, emedan det är omöjligt att sitta i en centralstyrelse och afgöra, om här behöfvas 10 par byxor, der en omgång hufvudbonader och så vidare.

Jag anser att hela denna så kallade fond bör utgå ur beräkningen. Indragningen af dessa medel vore detsamma som att indraga beklädnaden för armén och beväringsskatten.

Den ganska vidlyftiga dispositionsrätt, som Kongl. Maj:ten har öfver de öfriga af mig omnämnda och ännu befintliga fonderna, skulle naturligtvis ej equivaleras på annat sätt än derigenom, att, jemte ersättning för inkomsten, äfven till Kongl. Maj:ts förfogande ställes ett motsvarande kapital, och då vet jag icke någon fördel deri, att dessa fonder indragas till statsverket. Vill man deremot indraga dessa fonder utan vidare omständigheter, vore detta ett ingrepp i konungens rätt, och

*Ifrågasatt in-
dragning af de
landt försvaret
tillhörande kas-
sor och fonder.
(Forts.)*

menar man att de behof, som af dessa fonder bestridas, kunde af särskilda anslag vid hvarje särskildt tillfälle fyllas, så tror jag icke att det skulle vara nyttigt för någondera statsmakten, att hvarje sådan liten utgift, för ett eller annat ändamål, i det hela nyttig, men af ringa betydighet, såsom till exempel upplägandet af en ny lärobok för arméns skolor, skulle vara föremål för afgörande af och möjliga slitningar mellan begge statsmakterna.

De egentligen stora fonderna, som skulle väga något i vågskålen, äro *Vadstena krigsmanshuskassa* och *Invalidhusfonden*. Det enda mål, hvartill dessa fonder äro anslagna, har man alltid betraktat som något heligt, och gör man det, då har man ock skyldighet att uttala, att man med öfvertagandet af fonderna äfven öfvertager alla de förbindelser, som äro dermed förenade. Men att helt enkelt i en underdånig skifvelse till Kongl. Maj:t låta antyda, att man mot en ersättning för inkomsten vill taga deras kapital, det är en sak, som jag för min del alldeles icke kan gå in på.

Af alla dessa skäl kan jag icke instämma i syftet af den ifrågasatta skrifvelsen och det ändamål det afser, hvadan jag anser en utredning i ämnet för närvarande olämplig och fullkomligt obehöflig.

Det har af en föregående talare omnämnts, att de begge sistnämnda fonderna hafva ökats. Javäl! Det talar åtminstone icke emot det sätt, hvarpå de förvaltats, och deri finnes således icke något stöd för påståendet, att denna förvaltning skulle vara mindre god. Att Kongl. Maj:t öfver dessa fonder har temligen fri dispositionsrätt visar sig bland annat deraf, att gratialerna till arméns manskap på 1850-talet blefvo af Kongl. Maj:t förhöjda. Hvarför? Jo därför, att genom ackumulering af räntorna kapitalet stigit, så att en dylik förhöjning kunde ske. Naturligtvis önskar man att kunna fortgå på samma väg, ty manskapets pensioner äro fortfarande för små, men man måste äfven vara beredd att möta följderna af räntesatsens sänkning. Således har man dubbla skäl att låta fonderna växa. Jag tror att frågan om ordnandet af manskapets pensionering på ett mera tillfredsställande sätt, än som kan ske endast genom räntorna å pensionsfonderna, förr eller senare måste komma upp, och när så sker, lärer Kongl. Maj:t icke underlåta att föreslå Riksdagen de åtgärder äfvensom det bidrag af statsmedel, som för ändamålet erfordras.

Men för det syfte, som nu ifrågasatts, kan jag icke vara med om att angripa dessa fonder. Jag förenar mig med dem, som yrka afslag å Utskottets i den föredragna punkten gjorda framställning.

Herr Wennerberg: För att vilja och kunna deltaga i en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anser jag det alldeles nödvändigt, att ändamålet, som med skrifvelsen åsyftas, anses nödigt och önskvärdt. Det ändamål, som här i Stats-Utskottets utlåtande synes vara såsom sådant framhållet, är en indragning till statsverket af flere af en enskild motionär nämnda kassor under denna Fjerde hufvudtitel; och skälen till denna indragning äro angifna i stycket ofvanför klämman och skulle vara, att derigenom öfversigten öfver statsverkets tillstånd lättades och statsverkets grundfond skulle förstärkas. Det första af dessa skäl torde af hvar och en med rätta anses för litet, för att derpå och med den

ringa utredning, som såväl af motionären som af Stats-Utskottet i detta afseende blifvit lemnad, besvära Kongl. Maj:t med en underdånig skrifvelse. Det senare åter är visserligen af tillräckligt stor vikt, i synnerhet med det stöd, som Stats-Utskottets samtliga ledamöter genom sin enhällighet gifvit detsamma, för att mana till en undersökning, huruvida icke en sådan skrifvelse nu vore på sitt ställe; men det har redan blifvit nämndt och för mig står det — såvidt mina insigter i detta hänseende tillåta mig att afgifva något omdöme — alldeles självklart, att den sålunda åsyftade förstärkningen af statens grundfond måste blifva högst ringa och förbättringen alls ingen, helst det alldeles icke är utredt i hvad mån Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver dessa fonder är, för hvar och en af dem särskildt, större eller mindre. Att under ett sådant förhållande, blott på grund af en kort motion, stödd af ett nästan lika kort Stats-Utskotts-utlåtande, från denna Kammare genast komma med en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, innehållande att Han måtte vilja åstadkomma en utredning — något, som väl i allmänhet må anses vara ändamålsenligt i många fall, men som i detta torde vara mindre välbetänkt, emedan det egentligen innebär, att Kongl. Maj:t ville låta utreda, i hvad mån Han anser sin nuvarande dispositionsrätt öfver dessa kassor, som hittills icke blifvit missbrukad, kunna afstås — det tror jag icke att Första Kammaren kan anse sig fullt tillståndigt.

Här finnes dock en omständighet, som gör att man kanske icke så hastigt bör afstå från skrifvelsen, och det är den omnämnda enigheten inom Stats-Utskottet i förevarande hänseende. Hade denna enighet berott på, som en talare nyss påstod, att »detta är en framtidssak, som icke kan falla», då må jag erkänna, att under sådana förhållanden äfven jag för min del skulle ansett en skrifvelse om utredning nödvändig. Men jag betvivlar att så varit förhållandet. Då borde det väl förut hafva visat sig under föregående riksdagar, att denna fråga många gånger blifvit både framhåfd och nödigt utredd. Men detta har icke varit händelsen. Enskilda kassor hafva väl blifvit omnämnda, men om dem har Kongl. Maj:t ensam beslutat. Andra deremot icke alls. Och hvad slutligen angår samtliga dessa, som tillhöra landtförsvaret, så nämnas de icke ens alla här. Det finnes åtskilliga, som icke äro i motionen anmärkta, och hvarför icke? Då alltså enigheten inom Utskottet synes hafva egentligen berott derpå, att man ansett det en utredning i omförmälda hänseende aldrig kunde vara skadlig, får jag säga, att jag för min del åtminstone anser jemväl detta skäl vara för litet för att vilja deltaga i den ifrågavarande skrifvelsens aflåtande, hvidan jag yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Herr Forssell, Hans: Visserligen har vid åtskilliga föregående riksdagar fråga om fonders indragning till statsverket förevarit, men vid alla dessa tillfällen har man antingen utgått från ett missnöje med fond- eller besparingssystemet i allmänhet — något sådant förefinnes ju icke nu, då man af de sju fonderna vill bilda en enda; — eller ock från missnöje med sjelfva förvaltningsformerna — men de anmärkningar, som derutinnan varit framställda, hafva i senare tid för-

Ifrågasatt indragning af de landtförsvaret tillhörande kassor och fonder.
(Forts.)

*Ifrågasatt in-
dragning af de
landtförsvaret
tillhörande kas-
sor och fonder.
(Forts.)*

anledt rättelse, och förvaltningen har blifvit, på sätt Riksdagen åsyftat, förenklad.

Då under diskussionen jemväl vid denna riksdag liksom för tio år sedan talats om olämpligheten af att statens medel utlånas till enskilde o. s. v., och då möjligt är, att dylika framställningar skulle kunna inverka på Kammarens omdöme i förevarande fråga, ber jag få upplysa att någon utlåning till enskilde af dessa medel numera icke ifrågakommer. Dessa fonder placeras i obligationer, och de medel, som ännu äro utlånade mot inteckningar, komma att småningom, i den mån lånen förfalla, omplaceras i obligationer. De värdepapper, som Statskontoret nu har under sin vård, utgöras, till ett belopp af omkring 8 millioner kronor, dels af Riksgäldskontorets, dels af Allmänna Hypoteksbankens och några enskilda hypoteksföreningars obligationer. Vid något föregående tillfälle har visserligen angreppet på fonderna utgått från misstroende till regeringen eller till Kongl. Maj:ts vilja och förmåga att rätt använda afkastningen af dessa medel. Men dertill förmärkes nu icke ett spår, hvarken i Utskottets utlåtande eller annorstädes. Hvarom är det då vid detta tillfälle fråga? Det är mig en tillfredsställelse, att mina ord förra gången uppkallade talaren på elfsborgsbanken till en öppen förklaring härutinnan. Han sade, att det gäller att begagna fonderna för Statskontorets löpande utgifter, eller såsom han ock, måhända något rättare, uttryckte sig, det gäller att förvandla Statskontorets sväfvande skuld till fast. En sådan förvandling strider, enligt mitt förmenande, både mot denna skulds natur och mot Riksdagens år 1879 fattade beslut att densamma skulle betäckas med obligationer löpande i 6 år, och det skulle icke vara lämpligt, synes det mig, att Riksdagen så här på en omväg, utan vidare pröfning af frågan, fattade ett beslut i motsatt syfte. För mig står det alldeles klart, att denna skuld bör på så kort tid som möjligt betalas och icke fonderas.

Grefve Beck-Friis: Det var ett yttrande af en föregående talare, som sade att dessa fonder hade bestämda grunder för sitt användande, som nu framkallade mig. Jag tror icke man kan säga att detta är förhållandet. Ätminstone äro i sådant fall dessa grunder särdeles obestämda. Man finner nemligen i revisionsberättelsen, att dessa fonder användts för ändamål, som måste anses vara för det med dem afsedda ändamålet främmande. Så hafva t. ex. af trosspassevolansfonden utgifter skett för exercisammuniton, distinktionstecken, byggnader och reparationer m. m. På allmänna bevaringsfonden, som är afsedd för bevaringsinrättningens ytterligare utbildning, finner man att utgifter gjorts för barackbyggnader, vagnar, ändring af bandolér o. s. v; och dessa utgifter gå icke till småsummor såsom t. ex. 49,809 kronor för expeditionsvagnar och selar, 74,750 kronor för anskaffande af lifremmar med bandolér åt Gotlands nationalbeväring, 124,973 kronor till intendenturvagnar. Detta synes åtminstone vara en missuppfattning af de grunder, hvarefter fonderna skulle användas. Dessa uppgifter har jag hemtat från Herrar C. A. Larssons och Mankells reservation till revisorernas berättelse och det synes mig vara nödvändigt och icke kunna skada

att en utredning i dessa förhållanden eger rum. Den omordade faran, som deraf skulle uppstå, kan jag för min del icke finna.

Herr Ekman, Carl: Jag tager mig friheten erinra om att den åsigt vid föregående riksdagar gjort sig gällande inom denna Kammare, att aldrig aflåta en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning, der icke fullt giltiga skäl kunna anföras för afgifvandet af en sådan begäran. För att nu icke trötta Kammaren vill jag icke upprepa å nyo mängden af de skäl, som redan här af föregående talare blifvit anförda emot den föreslagna skrifvelsen. Jag ber endast att få såsom min åsigt uttrycka, att dessa skäl gälla vida mera än de skäl, som af Utskottet blifvit framlagda till stöd för skrifvelsens aflåtande, och särskildt ber jag att få fästa uppmärksamheten vid en omständighet, som synes mig icke blifvit tillräckligt framhållen af de föregående talarne, den nemligen att, om dessa fonder skola indragas, Riksdagen också måste ikläda sig den ytterligare förpligtelsen att genom ökade anslag tillgodose de behof, som hittills blifvit genom afkomsten af dessa fonder tillgodosedda. Vi veta alla huru svårt det vid många tillfällen har varit, i synnerhet under tryckta tider, att kunna tillfredsställa alla statens behof. Genom att nu åtaga sig sådana nya förpligtelser skall naturligtvis under likartade förhållanden denna svårighet ännu mera komma att ökas. Att då vid sådana tillfällen fonder finnas ställda till Kongl. Maj:ts disposition, med hvilka regeringen kan fylla ett beaktansvärdt behof, utan att behöfva dertill äska anslag af Riksdagen, synes mig ganska lyckligt, och någon anledning till anmärkning emot användandet af dessa fonder har ju icke ifrågakommit. Enligt min åsigt finnes icke något skäl, som kan föranleda denna Kammare att instämma i Stats-Utskottets framställning om en underdånig skrifvelses aflåtande, och tager jag mig friheten anhålla om proposition på afslag.

Herr Mannerskantz: Jag skall bedja att få anföra ett skäl emot den ifrågasatta skrifvelsens aflåtande. Efter hvad vi här under diskussionen i ämnet inhemtat finnes i sådana fonder ett samladt kapital af 40 millioner, disponibla vid viktiga tillfällen, och detta kapital utgör en samlad reservfond för statsverket, som det enligt min åsigt skulle vara i högsta grad orätt att göra sig af med genom att använda densamma till de löpande utgifterna. Man förvandlar denna verkliga reservfond, som för närvarande finnes att tillgripa vid viktiga tillfällen, såsom vid en arméorganisation eller om krig utbryter, till en reservfond för statsverkets löpande utgifter. Men det är långt ifrån att det ändamål, man med den ifrågasatta indragningen af dessa fonder vill vinna, uppnås. Tvärtom! Kapitalet kommer att försvinna, i stället för att vi nu i dessa 10 millioner hafva en lätt realisabel tillgång, som, under den förutsättning som här blifvit gjord, eller att Konung och Riksdag gemensamt derom besluta, kan användas vid sådana viktiga tillfällen, då större kapital behöfvas, naturligtvis med löfte att återställa dem, så snart de behöfvas, till samma disposition, hvartill de förut användes. Dessa fonder äro sålunda behöfliga och nyttiga att använda vid förefallande behof. Af detta och öfriga anförda skäl får

Ifrågasatt indragning af de landförsvaret tillhörande kassor och fonder.
(Forts.)

*Ifrågasatt in-
dragning af de
landt försvaret
tillhörande kas-
sor och fonder.
(Forts.)*

jag därför hemställa att någon skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t icke aflåtes.

Herr Rosensvärd: Blott med anledning af en nyss framställd anmärkning ber jag att få lemna några upplysningar. Det anmärktes nemligen att på *trosspassevolansfonden* utgifter blifvit gjorda för inköp af exercisammuniton och uppförande af byggnader m. m. Detta skulle åtminstone icke tala emot min åsigt om Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver denna fond. Men nu förhåller det sig så, att rusthållarne från gamla tider, åtminstone i större delen af Sverige, voro skyldige att förse sina ryttare med exercisammuniton. Befrielse från denna skyldighet ingick sedermera i trosspassevolansafgiften. Vid uppgörelsen med rusthållarne om denna afgift åtog sig kronan att besörja trossens anskaffande, underhåll och förvarande. För trossens förvarande erfordras byggnader. Sålunda äro de anmärkta uppgifterna på ifrågavarande fond fullt berättigade och med fondens ursprungliga ändamål öfverensstämmande.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, förmälte Herr Grefven och Talmannen, att derunder yrkats dels bifall till punkten, dels afslag derå; hvarefter, och sedan propositioner på dessa yrkanden blifvit gjorda, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig hafva funnit propositionen på afslag å punkten vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering; i följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller 16:de punkten i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås punkten.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—39;

Nej—75.

17:de punkten.

Mom. a.

Bifölls.

Mom. b.

*Öfriga ordi-
narie anslag
under Ejerde
hufvudtiteln.*

Grefve Beck-Friis: Bland de anslag, som förekomma under denna hufvudtitel, är det ett för beväringmanskapets vapenöfningar å

652,500 kronor. Detta anslag har emellertid under de senare åren öfverskridits, år 1877 med 328,365 kronor 94 öre, år 1878 med 401,148 kronor 67 öre och det sista året, för hvilket räkenskaperna blifvit afslutade, nemligen 1879 med 325,000 kronor. Detta anslag har således under flera år öfverskridits, men då Kongl. Maj:t gjorde framställning till föregående Riksdag om detta anslags höjande, gaf Riksdagen icke sitt bifall dertill. Vid innevarande riksdag har af Kongl. Maj:t icke något förslag blifvit afgifvet om höjande af detta anslag och derutaf samt isynnerhet af hvad Herr Statsministern i yttrande till statsrådsprotokollet rörande Sjunde hufvudtitelns förslagsanslag anfört ansåg jag mig ega grundadt skäl att sluta mig till Kongl. Maj:ts förslag. I afseende å höjande af å nämnda hufvudtitel befintliga förslagsanslag, rörande hvilka Riksdagen vid flera föregående tillfällen visat mindre benägenhet att bifalla dylik framställning, anför nemligen Herr Statsministern: »men då totalsumman af de sålunda uppkomna bristerna icke synes vara i nämnvärd mån högre nu än vid föregående statsregleringar, och antagligt är att dessa brister framgent såsom hittills varda betäckta genom öfverskott å de för året beräknade statsinkomsterna, anser jag mig så mycket mindre ega skäl att tillstyrka någon framställning till Riksdagen i afseende å dessa anslags förhöjning, som Riksdagen förut vid flera tillfällen visat sig mindre benägen att bifalla dylika framställningar». Dessa skäl, nemligen att Riksdagen nekat bifalla förslagen förhöjning, och att bristerna i allmänhet betäckts genom öfverskotten, göra, att jag för min del i Stats-Utskottet icke kunnat vara med om att förhöja detta förslagsanslag på det sätt, som af Herr Nordenfelt blifvit föreslaget. Men sedan denna Kammare genom sitt beslut förliden Lördag att förhöja beräkningen af inkomsterna för statens jernvägar minskat den så att säga förväntade tillgång för borttagande af brister å förslagsanslagen, anser jag det högst nödigt att sätta förslagsanslagen till sin rätta summa. På denna grund skulle jag vilja yrka återremiss till Stats-Utskottet, men då Andra Kammaren redan fattat sitt beslut i denna punkt och en återremiss till Stats-Utskottet således icke skulle tjena till annat än att återremissen återkomme från Utskottet med anhållan att Första Kammaren måtte fatta beslut, ber jag få instämma i den reservation, som vid denna punkt blifvit afgifven af Herr Nordenfelt, och yrka, att detta förslagsanslag för år 1882 måtte höjas till jemnt 1,000,000 kronor. Han har kommit till denna siffra genom att taga en medeltalsberäkning af bristen å anslaget för de senaste åren, hvilken brist beräknats till omkring 390,570 kronor, och sålunda har för slutsummans jemnande denna siffra 1,000,000 uppkommit.

Jag vågar anhålla om bifall till detta Herr Nordenfelts förslag.

Herr Forssell, Hans: Den föreligande frågan är rent finansiell. Det är fråga om att räkna rätt. Det är uppenbart, att ifrågavarande förslagsanslag är för lågt, att det kommer att blifva öfverskridet med minst 300,000 kronor och kanske 500,000 kronor. Det måste ligga i Riksdagens intresse att få denna misräkning afhjelpat, så att summorna gå ihop. Jag tillåter mig också fästa uppmärksamhet derå, att det för denna Kammare finnes ett alldeles särskildt skäl att bifalla reservatio-

Öfriga ordinarie anslag under Fjerde hufvudtiteln.
(Forts.)

Öfriga ordi-
narie anslag
under Fjerde
hufvudtiteln.
(Forts.)

nen i denna punkt. Herr Nordenfelt föreslog för någon tid sedan att beräkna inkomsten af statens jernvägar till ett högre belopp, än Kongl. Maj:ts upptagit. Samme man har nu föreslagit höjande af detta förslagsanslag. Detta är konsekvent. Det visar, att han anser, att man bör räkna rätt åt begge sidor, både i debet och kredit. Samma konsekvensen borde också Kammaren iakttaga. När man höjer beräkningen af statsinkomsten för jernvägarne, kan man möjligen hafva rätt, men man kan också få orätt. Deremot ligger det icke något vanskligt i den beräkningen, att förslagsanslagnt till beväringmanskapets vapenöfningar, såsom det nu är bestämdt, skall blifva öfverskridet. Då nu en ledamot af Stats-Utskottet har förordat den af Herr Nordenfelt föreslagna rättelsen i beräkandet af detta anslag, hoppas jag ock, att Kammaren måtte iakttaga densamma.

Herr vice Talmannen: Då jag medverkat till det beslut, som Kammaren för några dagar sedan fattat om höjande af de beräknade jernvägstrafikmedlen från 5 millioner till 5 1/2 millioner kronor, har jag trott det vara min skyldighet att äfven här nu yttra några ord, helst jag såsom ett bland skälen för att understödja denna i min tanke af omständigheterna påkallade förhöjning äfven anför, att derigenom den föreslagna tilläggsbevillningen skulle blifva mindre nödig. Jag anser det vara min skyldighet att yttra några ord nu, emedan det icke kan vara min mening att genom förhöjande af inkomstberäkningen, der det kan vara skäl, men qvarhållande af utgiftsberäkningen, der denna uppenbart är för låg, vinna det af mig sålunda eftersträfvade ändamålet. Min afsigt är således icke att motsätta mig den förhöjning, som här blifvit ifrågasatt, i anslaget till beväringmanskapets vapenöfningar, då det visat sig uppenbart, att denna förhöjning är af omständigheterna påkallad, men jag kan icke annat än beklaga, att icke Kongl. Maj:ts regering i första rummet och Stats-Utskottet i andra rummet föredragit att från början beräkna inkomster och utgifter till deras rätta belopp, utan att Stats-Utskottets ledamöter först i en, såsom mig synes, alldeles riktig förhöjning af inkomstberäkningen för jernvägstrafiken funnit en anledning att förhöja ett anslag, beräknadt till statsändamål.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och Herr Grefven och Talmannen yttrat, att derunder endast yrkats att momentet skulle bifallas med den ändring, att förslagsanslaget till beväringmanskapets vapenöfning förhöjdes till 1,000,000 kronor, gjordes proposition först på bifall till momentet oförändradt och derefter på bifall till momentet med nyss omförmälda ändring; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

18:de—23:dje punkterna.

Biföllos.

24:de punkten.

Anslag till
fortsättande af
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.

Grefve Lagerberg: Som Kammaren behagade finna, är detta det enda anslag på Fjerde hufvudtiteln, som af Stats-Utskottet blifvit ned-

satt under det belopp, som af Kongl. Maj:t blifvit begärdt. Då emellertid det skäl, som Stats-Utskottet här föreburit, nemligen att det vore så lämpligt att hafva en bestämd summa att årligen bygga med, synes mig särdeles underhålligt, och då det torde vara öfverflödigt att här för Herrarne utveckla nödvändigheten af att så fort som möjligt få Karlsborgs fästning i åtminstone försvarbart skick — derom jag redan förut flera gånger har yttrat mig och kanhända under diskussionens lopp åter blifver i tillfälle att yttra mig — inskränker jag mig för det närvarande till att säga, att, då Chefen för fortifikationen för ändamålet begärt 250,000 kronor, men Kongl. Maj:t föreslagit en så måttlig summa som 150,000 kronor, jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition eller att 150,000 kronor för år 1882 beviljas till Karlsborgs fästningsbyggnad.

*Anslag till
fortsättande af
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts.)*

Herr Statsrådet Taube: Sedan 1876 års komité utarbetat ett förslag rörande befästandet af Karlsborg, faststälde Kongl. Maj:t år 1877 en ny plan för fästningsbyggnaderna derstädes, i hvilken kostnaden beräknades till 5,500,000 kronor. Utaf detta belopp har redan beviljats 687,350 kronor. Således skulle återstå 4,812,650 kronor. Stats-Utskottet säger i sitt betänkande, att »arbetena synas kunna fortsättas i samma omfång som det, hvori de på senare tiden bedrifvits», eller med 100,000 kronor om året. Skulle ett sådant förfarande fortsättas, kunde man möjligen säga, att fästningen skulle behöfva 50 à 60 år för att blifva fullbordad. Det skulle egentligen dertill användas 48 à 50 år, men beräkningen hade uppgjorts efter ett större årsanslag eller 800,000 kronor om året. Med 100,000 kronor om året åter skulle fullbordandet icke kunna ske på mindre tid än 50 à 60 år. Kongl. Maj:t har nu begärt 150,000 kronor om året, och sant är att med en så liten summa fästningen kanske skulle komma att behöfva ännu 30 till 40 år för att blifva färdig. Jag antager dock att Stats-Utskottet likasom Kammaren icke måtte hafva någon obenägenhet mot sjelfva anläggningen och byggandet af fästningen, utan att orsaken till nedprutningen ligger i statsverkets mindre tillfredsställande tillstånd. Jag medgifver visserligen, att tillståndet icke är så tillfredsställande, som man kunde önska det vara, men å andra sidan kan det icke heller bestridas, att tillståndet nu är bättre än under de föregående åren, och då under föregående år beviljats 100,000 kronor, synes det mig billigt att för år 1882, då tillgången säkerligen är bättre än förut, bevilja det äskade beloppet eller 150,000 kronor. Det är på denna grund Kongl. Maj:t har framställt sitt förslag, och jag hemställer derföre vördsamt om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Montgomery-Cederhielm: Jag är Chefen för Landtförsvarsdepartementet särskildt tacksam derför, att han i denna fråga framställt allenast sifferförhållanden och icke några af de der stora strategiska och andra skäl, hvarmed man ibland sökt uppjaga opinionen i afseende å frågor, som verkligen äro ganska enkla, om man ser förhållandena sådana, som de äro.

Enligt 39 § Riksdagsordningen åligger det Stats-Utskottet, bland annat, att föreslå hvad som erfordras till fyllande af statsverkets behof,

Anslag till
fortsättande af
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts.)

sedan nödiga indragningar och besparingar blifvit iakttagna, och för min del har jag alltid haft detta mål i sigte under de många år jag hedrats med Kammarens förtroende att vara ledamot i Stats-Utskottet. Jag har således ansett, att, der några besparingar lätteligen kunde ske utan någon nämnvärd skada, jag borde förorda sådana. Nu har jag föranledts att anse, att en besparing å detta anslag kunde göras, och dertill har jag föranledts af sjelfva den Kongl. propositionen. I Kongl. Maj:ts proposition omförmäles nemligen, hurusom Chefen för fortifikationen ansett, att för denna fästningsbyggnad borde begäras ett anslag af 250,000 kronor. När vidare Chefen för Landtförsvarsdepartementet i sitt yttrande till statsrådsprotokollet resonnerar deröfver, erkänner han visserligen riktigheten af det skäl, Chefen för fortifikationen uppgifvit, eller att det är en misshushållning att bygga med så litet anslag, men säger sedan, att med hänsyn till de finansiella förhållandena eller med hänsyn till den »finansiella ställningen», såsom det står, han icke vill föreslå mera än 150,000 kronors anslag. Således har redan Chefen för Landtförsvarsdepartementet nedsatt det begärda anslaget med 100,000 kronor och ansett att dermed icke skedde något lifsfarligt eller någon särdeles skada hvarken för sjelfva försvaret eller för ordnandet af Karlsborgs fästning. När nu så är, att frågan egentligen fått blott en finansiell betydelse, har jag trott, att det icke skulle vara någon skada att ytterligare nedsätta detta anslag med 50,000 kronor eller till 100,000 kronor, hvilket är detsamma som tvenne föregående Riksdagar för samma ändamål beviljat, och jag har trott, att det skulle kunna vara till nytta, om man nu antog den grundsats, att för Karlsborgs fästningsbyggnader i allmänhet anslås utan mycket tal vid hvarje riksdag 100,000 kronor. Jag vill fästa Herrarnes uppmärksamhet derpå, att, om så blefve händelsen, kunde vi vara lugna för hela vår tid, ty till Karlsborgs fästningsbyggnader fordras 5,500,000 kronor; 687,350 kronor äro redan beviljade; återstå således 4,812,650 kronor. Det fordras således med 100,000 kronor om året 48 eller 50 år för att få denna fästning färdig enligt 1877 års plan. Med anslag af 150,000 kronor om året skulle det erfordras omkring 30 år. Det är således här alldeles icke fråga om att genom denna förhöjning uppnå något bestämdt mål i fortifikatoriskt hänseende eller i afseende på fästningens försvarbarhet, utan endast fråga huruvida man vill bevilja ett högre eller lägre anslag, och dervid är tillika att märka, att det högre icke ens stämmer med det, som är begärdt af Chefen för fortifikationen och som således skulle vara nyttigt att bevilja.

Jag har velat nämna dessa skäl, som för mig varit verkande till att biträda Utskottets förslag, hvarå jag nu yrkar bifall.

Friherre von Kræmer: Jag skulle kanske i likhet med den siste talaren ansett bäst att behandla frågan endast från den rent obetydliga finansiella skilnaden mellan 100,000 och 150,000 kronor, om icke genom de få, men tänkvärda ord, som Chefen för Landtförsvarsdepartementet yttrat, frågan blifvit bragt på en annan punkt och på ett större område. Han talade nemligen om den ursprungliga planen för fästningsbyggnaden och att den beräknats kosta 5,500,000 kronor, deraf 687,350 kronor redan blifvit beviljade och 4,812,650 kronor återstode att anvisa.

Då dessa siffror blifvit framdragna, anser jag alldeles nödvändigt att kasta en blick på förhållandena i deras större omfång eller att taga i betraktande fästningens sjelfva militära betydelse, emedan deraf beror om alls något ditåt i penningeväg bör på densamma ytterligare offras.

Jag vill då till en början erinra derom, att Karlsborg ligger på en aflång, nästan triangelformig halfö mellan öppna Vettern och en inre vik af densamma, som kallas Bottensjön. När beslut först fattades om Karlsborgs anläggning, var det tal om att få en centralfästning vid Karlsborg och en operationsfästning, som det då hette, i »gorgen» mellan Vettern och Hjelmaren. Olyckligtvis blef det icke det sistnämnda af dessa arbeten, som företogs först. Eljest hade vi otvifvelaktigt nu haft en mycket värdefull fästningsbyggnad i stället för en nästan värdelös. Det lär väl nemligen icke vara något tvifvel om, och det har vid flera tillfällen af nutidens mest insigtsfulla militärer uttalats, att den naturliga operationsbasis, som kan komma i fråga att stödja oss på, om vi blifva anfallne österifrån, blir just linien mellan Vettern och Hjelmaren. Vid det sammanträde af både Landt- och Sjöförsvarskomitéerna, som för en tid sedan egde rum och då komitéerna fingo, bland annat, åhöra ett utförligt och sakrikt föredrag just om våra blifvande operationsbaser, nämndes icke ett enda ord om Karlsborg och detta med rätta, dels emedan Karlsborg ligger utanför stråkvägen alltför mycket för att kunna bidraga till stärkande af en operationsbasis, dels emedan, om linien Hjelmaren—Vettern är af en fiende genombruten, och af vår slagna armé, såsom då yttrades, troligen den ena hälften kastad åt Norge till, den andra söderut, så är tillståndet då redan så förtvifadt, att föga annat torde återstå än att sluta fred, d. v. s. sluta fred just då operationerna kommit dit, der Karlsborg vore afsedt göra nytta. Vid det tillfälle, då beslut fattades om Karlsborgs anläggande, der det nu ligger, yttrade dåvarande chefen för ingenjörcorpsen, Generalmajoren Franc Sparre, som var den hufvudsakliga instigatorn till dess anläggande, något, hvilket finnes anfördt af befästningskomitén af 1867, nemligen att Vaberget på andra sidan Bottensjön beherskade den plats, der Karlsborg vore afsedt att läggas, men att Karlsborg låge utom egentligt skotthåll från Vaberget; men tillägger komitén dervid de märkliga orden: »Detta berg har ej heller vid verkens utstakande lemnats utan afseende; genom vallens höjd har hela den vester om medellinien liggande delen af fästningen blifvit skyddad mot insyn derifrån. Hvad den återstående delen angår, anser komitén Vaberget vara för densamma af ringa betydighet. *Om äfven skjutning på så stort och än större afstånd låter verkställa sig med reflade kanoner* — — —». Komitén visste således redan då att möjlighet förefans för beskjutning från Vaberget. Det var beklagligt att, oakadt denna insigt om förhållandet, fästningens fortsättande tillstyrktes. Vaberget, som reser sig ej mindre än 481 fot öfver Vetterns yta, ligger på 16,200 fots afstånd från fästningens hufvudtorn, och med nutidens t. o. m. blott *fältartilleri* kunna granater inkastas på fästningens hela område, så att det blifver omöjligt att derstädes vistas annat än i de skottfria hvalfven eller tätt bakom en eller annan vall. Men ej nog med Vaberget. Midt emot norra spetsen af den aflånga udde, på hvilken Karlsborg ligger, höjer sig det så kallade Hammarsnäset på ett

*Anslog till
fortsättande af
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts.)*

*Anslag till
fortsättande af
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts.)*

afstånd af allenast 9,000 fot från fästningen och med sin högsta punkt 14,000 fot derifrån. Hammarsnåset höjer sig dock icke så högt som Vaberget, men det beherskar fästningen på ett kanske än mera olycksdigert sätt, i det att nemligen hvarje skott derifrån bestryker hela fästningens område längsefter, ända ned emot det s. k. slutväret, som vänder sin försvarslösa sida norrut, så att skotten från Hammarsnåset t. o. m. kunna slå ut fönstren i kommandantens bostad. Man invänder vanligen härvid, att, om man vill tala om sådana afstånd som 14,000 och 16,000 fot, skulle alltid mörsare kunna uppställas på dylika afstånd och bombardera fästningen, äfven om inga beherskande höjder finnes. Allvarsamt taladt bör man dock genast inse, att det är en stor skilnad mellan att stå och skjuta från en punkt, der man ser verkan af hvarje skott, och att skjuta från en plats, der man icke kan iakttaga detta, utan måste skjuta på vinst och förlust. Må man blott besinna, att då Vaberget höjer sig, som sagdt, 481 fot och fästningsområdet blott cirka 30 fot öfver Vettern, och afståndet är 16,200 fot, så sluttar synlinjen och skottlinjen från berget ned i fästningen, med 1 fot på 36. Nu har dock ganska fyndigt den tanken uppkastats af dem, som hafva med dessa saker i närmaste hand att skaffa, att tvärtom Vaberget är en fördel för fästningen. Man kan nemligen befästa Vaberget, och det blir då ett Mont Saint Valerien för Karlsborg! Jo, jag tackar, jag! Hvad skulle det då kosta att befästa Vaberget? Man har tänkt sig, att man, till att börja med, skulle kunna nöja sig med en liten skans på midten af bergsryggen för 3 à 4 långskjutande kanoner och ett par än mindre skansar, för en kanon hvardera, vid båda ändarne af bergsryggen; men redan detta skulle komma att kosta mellan 2 och 3 millioner. Men det är icke nog dermed. Ty om man begifver sig upp på Vaberget och ser mot vester, möter ögat der genast en annan bergsrygg, kallad Vesterberget, som höjer sig inom en knapp halfmils afstånd och hvilken i sin ordning beherskar Vaberget; och kommer man upp på Vesterberget, hvilket jag ej gjorde, så är det all anledning hoppas, att man kan upptäcka någon annan höjd, som beherskar detta och så vidare! Efter mitt förmenande kan således Karlsborg icke blifva någon duglig fästning, med mindre det omgifves med en hel skara andra befästningar och sålunda förvandlas till ett ofantligt befästadt läger — och kan detta ens sättas i fråga för en fästning, helt och hållet belägen på sidan om krigets sannolika strömfåra? Jag ber om ursäkt att jag gjort denna långa digression in på det fortifikatoriska området. Det har skett endast för att motivera min åsigt, att man icke bör bestämma sitt votum med hänsyn till önskvärdheten af att se denna fästning fullbordad för att *i vårt försvar* ingripa. — När jag sålunda tror, att det icke är någon skada att dröja i det afseendet, ber jag att, rörande de arbeten, som nu anses böra företagas, få hänvisa till hvad som derom i bilagan till Kongl. Maj:ts proposition är anfördt. Medlen skulle användas till mingallerier, till fortsättning och fulländning af grafvens yttre murbeklädnad å linierna 3 och 2, till grundläggning af det å linien 3 blifvande blockhuset samt till jordschaktning mellan hufvudvallen och slutväret. Hvad mingallerierna beträffar, kan det från min ståndpunkt icke annat än förefalla mig onödigt att verkställa detta arbete, då jag icke kan tänka

mig, att någon stormning af Karlsborg kan ifrågakomma, och först dervid skulle dessa mingallerier kunna komma till användande. Jag tror derföre, att detta arbete kunde uteslutas.

Hvad grafvens yttre mur angår, så lärer väl dermed af samma skäl eller ur militärisk synpunkt tills vidare kunna anstå. Men det finnes ett *annat* skäl för att bevilja ett anslag till denna murklädnad. Det kan väl synas lättsinnigt att i en sak sådan som denna fästa afseende vid utseendet, men förhållandet är, att hälften af grafvens yttre murbeklädnad är fullbordad, men den andra hälften är blott påbörjad, och det *ser illa ut!* Jag antager derför, att det ur den synpunkten blir nödvändigt att fullända *hela* den yttre murbeklädnaden, och detta är beräknadt att kosta cirka 190,000 kronor. Hvad sedan beträffar grundläggningen af det blifvande blockhuset å linien 3, så är icke heller det af särdeles angelägen beskaffenhet utan kan mer än väl uppskjutas, helst fråga kan vara, om det alls lönar sig att der uppföra något blockhus. Hvad vidare den föreslagna afschaktningen af marken mellan hufvudvallen och slutväret angår, så vill jag lemna derhän, om äfven den må vara ur utseendets synpunkt nödvändig. Efter mitt förmenande är således grafvens yttermur egentligen allt hvad som vid Karlsborg vidare bör i fortifikatoriskt hänseende göras. Att det återstår en mängd andra arbeten såsom t. ex. att uppföra en dyrbar fristående mur åt sjösidorna, der ingen graf mot stormlöpning skyddar vallarna, vet jag mycket väl, men jag vågar ur militärisk synpunkt bestrida värdet af allt detta, då fästningen i allt fall ej af fienden behöfver alls på nära håll anfallas, utan striden helt enkelt artilleristiskt kan från de beherskande höjderna afgöras.

Det finnes dock en helt annan synpunkt, ur hvilken man kan betrakta Karlsborgs fästning, nemligen såsom centralpunkt för våra militärskolor! Der ligger en underbefälsskola och en volontärsskola, och dit kunna ytterligare förläggas flera dylika bildningsanstalter för den militära ungdomen, och de kunna vida lämpligare förläggas dit än till en stor stad, der tankarne lätt dragas från det militära, så att den militära andan, att jag så må säga, går förlorad. Ur den synpunkten har Karlsborg onekligen en stor betydelse och ur den synpunkten äro äfven anslag i och för Karlsborg fortfarande nödvändiga. Jag vill blott påpeka det enda förhållandet, att underbefälsskolan är förlagd i hvalf, som vetta mot norr, hvarest de sanitära förhållandena äro så illa tillgodosedda, att Öfverfältläkaren Edholm i sitt sakrika arbete rent ut säger, att luften der är afskyvärd samt att den enda förklaringen till att icke sjukligheten der varit större, än den verkligen varit — och den har dock varit ganska betydlig — ligger deri, att manskapet är så ungt, samt att det icke ligger der längre än 4 sommarmånader.

I och för sådana ändamål torde penningar *väl* kunna användas inom Karlsborgs område.

Jag har derföre utgått från den tanken, att Karlsborg fortfarande *borde ärligen hafva ett anslag*, och i likhet med hvad en ärad talare nyss antydde, tror också jag, att det vore godt och nyttigt, om det blefve ett slags praxis, att ett visst anslag en gång för alla blefve bestämdt, hvilket sedan år från år, under en längre tidrymd, kunde beviljas utan mycken strid och meningsskiljaktighet. En början är

*Anslag till
fortsättande af
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts).*

*Anslag till
fortsättande af
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts.)*

redan gjord i det hänseendet, i det att under de två sista åren samma anslagsbelopp anvisats till Karlsborgs fästning, och om man ytterligare några år fortgår med alltid samma summa, så blir detta snart en fast vana.

Att detta anslag under de föregående åren varit otillräckligt, vågar jag bestrida. Så t. ex. visade det sig att, då man anslog 100,000 kronor till ett sjukhus och det var föreslaget att det därför skulle byggas en tvåvånings ekonomibyggnad och tvenne envåningsflyglar, anslaget var så tillräckligt, att man kunnat bygga äfven flyglarne med två våningar. Jag tror således, att det vore nyttigt att man, med afseende på Karlsborgs lämplighet att utgöra en centralpunkt för dylika militäretablissemment, en gång för alla bestämde sig för att årligen anslå 100,000 kronor till nämnda fästning, och det är ur den synpunkten, som jag anser, att Stats-Utskottet har handlat välbetänkt, då det tillstyrkt beviljandet af blott den nämnda summan, helst som Utskottet derigenom kunnat åtlyda instruktionen i § 39 Riksdagsordningen.

Jag får därför vördsamt yrka bifall till Stats-Utskottets förslag i den förevarande punkten.

Herr Wennerberg: Om de strategiska och fortifikatoriska åsikter, som af den siste talaren blifvit framställda, vore sanna och rigtiga, så kan man icke annat än deraf draga den ledsamma slutsatsen, att Kongl. Maj:ts närmaste rådgifvare i ärenden, som höra hit, äfvensom hela vår fortifikation med de sakkunnige män, som stå i spetsen för den samma, icke blott *handla*, utan *i många år handlat* på ett högt betänkligt sätt med statens medel, då de nu snart sagdt ett halft sekel fortsatt med förstärkandet af denna fästning, som icke är, ej heller någonsin kan blifva en duglig fästning till följd af de lokala förhållandena på den plats, der den blifvit lagd, och till följd af den högt utvecklade skjutskicklighet, som artilleriet på senare tider har uppnått. Gent emot den siste ärade talarens mening, huru mycket jag för öfrigt än sätter värde på hans insigter icke blott i statsekonomiska frågor, utan äfven i militära, anser jag det dock vara min, likasom jag tror det vara hvilken ledamots af Kammaren som helst, skyldighet att främst fästa sig vid de sakkunnige mäns yttranden, på grund af hvilka Kongl. Maj:t är från år har begärt anslag till fästningens dels bestyckning och dels i allmänhet försättande i brukbart skick. Skulle åter det slut, till hvilket Stats-Utskottet denna gång har kommit, hvilat på dessa grunder, som nu blifvit anförda af Friherre von Kræmer, då får jag lof att säga, att det är icke rätt handladt mot Första Kammaren att förtiga detta och i stället år efter år göra icke blott den yttre vidden af Stats-Utskottets utlåtande, när det rör Karlsborgs fästning, liten och ringa, utan äfven sjelfva innehållet af det samma magert och torftigt. Det har nemligen till den grad uttömts år från år, att det slutligen krupit i hop till dessa små dimensioner både i yttre och inre afseende, hvilka vi nu hafva för oss. Det heter nemligen nu: »De anslag, som till fortsättande af ifrågavarande fästningsbyggnad för åren 1880 och 1881 anvisats, hafva utgjort endast 100,000 kronor för hvardera året; och då arbetena synas kunna fortsättas i samma omfång som det, hvori de på senare tiden bedrifvits, hemställer Utskottet» etc. etc.

Ja, visst kunna de det! Det är fullkomligt sant. Men hvarför har icke Utskottet satt hit det ord, som det hade varit angeläget för Kammaren att här få höra, nemligen om arbetena synas böra fortsättas eller icke? Hade man satt hit *det* ordet, som det varit för Kammaren af vigt att få höra, då hade det varit nödvändigt att bakom detta »böra» också framställa skäl, och då hade Utskottet, med stöd af de militära insigter, den siste talaren eger, äfven bort framlägga dem i sitt utlåtande, på det att åtminstone det gagnet måtte hafva vunnits att Riksdagen haft något strategiskt och militäriskt skäl att hålla sig till och således icke oskäligen behöfde fortfara med att å från år kasta bort penningar på denna fästning. Men så har icke skett, och då jag anser det vara min skyldighet att fästa mig vid ansvarigt sakkunnige mäns yttrande i denna fråga, hvilka äro Chefen för fortifikationen och Kongl. Maj:ts rådgifvare i detta fall, så kan någon tvekan hos mig icke uppstå, att den summa, som Kongl. Maj:t begärt, måtte vara den, som står det rätta närmare än den, som Stats-Utskottet, utan motiv hvarför just *den* blifvit vald, har föreslagit. Att äfven denna gång upprepa en hel hop andra skäl, som flera är förut blifvit anförda, skulle vara att taga Kammarens tålmod allt för mycket i anspråk. Friherre von Kræmer har alltid varit en bland dem, som mest motsatt sig anslag till denna fästning, och ingen kan varmare än jag vara öfvertygad derom, att han har gjort det af skäl, som han ansett fullgoda; men jag ber å min sida, att också han för sin del måtte respektera de skäl, som kunna föranleda att yrka bifall till ifrågarvarande anslag.

Jag beklagar, att Kongl. Maj:t, med afseende på den tryckta finansiella ställningen — som jag dock för min del tycker åberopas väl mycket — varit förhindrad att begära den summa, som icke blott Chefen för fortifikationen nu ansett såsom nödvändig, utan som ock — om man läser riksdagshandlingarna om Karlsborgs fästning — flera gånger förut begärts och redan i de första beräkningarna framstälts såsom erforderlig. Då så är händelsen och då det väl icke lär finnas någon utsigt att få högre summa än Kongl. Maj:t har åskat, så måste man väl inskränka sig att dertill yrka bifall.

Innan jag slutar, anhåller jag att få vidröra en annan sida af saken, som jag dock hoppas kommer att af någon af reservanterna inom Stats-Utskottet i denna punkt blifva ännu tydligare och klarare framsteld, än det står i min förmåga att göra; det är den stora miss-hushållning, som eger rum genom dessa ständiga nedprutningar. De stora arbetskrafter, som stå Kongl. Maj:t till buds vid Karlsborg kunna nemligen icke så användas, som de skulle kunna göra, om större anslag på en gång beviljades, eller, med andra ord, om man såge saken blott från den ekonomiska synpunkten. Då jag nu tillika icke kan underlåta att äfven kasta en hastig blick på de strategiska förhållandena, så förefaller det klart, att aldrig någonsin denna fästning äfven i det skick, i hvilket den befinner sig, kan genom öfverrumpling tagas, från hvilket håll fienden än må komma. Visserligen har jag hört den förre talaren påstå, att från Vaberget fästningen skulle kunna med vanligt fältartilleri beskjutas och tagas, men å andra sidan har jag också hört och det senast i dag, att en sådan beskjutning kan med

*Anslag till
försättande af
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts.)*

Anslag till
fortsättande af
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Ports.)

temligen god kraft från fästningen besvaras och göras oskadlig; och det ena påståendet kan ju vara lika godt som det andra. Nu heter det dessutom i andra punkten af Kongl. Maj:ts proposition, att de medel, som af Kongl. Maj:t här blifvit begärda, äro afsedda bland annat just för »formerings af de tvärvallar, som här skola uppläggas till skydd mot sidobeskjutning från Vaberget». Då man således vill söka att aflägsna den fara, som onekligen från första början förefunnits i följd af lokala förhållanden, så ser jag icke deri något skäl för vägran af bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Då det således för mig såväl ur strategisk som ekonomisk synpunkt förefaller ganska välbetänkt att bifalla Kongl. Maj:ts proposition, men deremot verkligen vådligt att gå in på Stats-Utskottets nedsättning, så får jag vördsamt anhålla om proposition på afslag å Stats-Utskottets hemställen och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Lagerberg: Med anledning af Friherre von Kræmers yttrande ber jag att få säga några få ord. Han ansåg, att Karlsborg icke egde det ringaste militäriska värde, utan att vi ärligen beviljade 100,000 kronor endast för att det skulle »se bra ut» att bygga fästningen på något sätt färdig. Jag anser för min del, att det skulle vara det största slöseri med statens medel, som kunde utfunderas, om saken så förhölle sig. Om jag, lika med Friherre von Kræmer, vore öfvertygad om, att fästningen icke hade något militäriskt värde, så skulle jag vilja anslå medel till att slopa den samma; men då man är öfvertygad, såsom jag för min del är det, att den verkligen *har* militäriskt värde — låt vara att det nu icke är så stort som då den anlades — så är det ju påtagligt att man skall önska, att den så fort som möjligt måtte blifva färdig i försvarbart skick. Den ärade talaren nämnde, att det i den komité, som sattes 1819, då planen till fästningen uppgjordes, fans en person, nemligen den utmärkte General F. Sparre, som mycket väl insåg, att det icke var så fullkomligt väl bestådt med Karlsborg och Vaberget, utan att artilleriets utveckling skulle kunna blifva sådan, att man från Vaberget kunde beskjuta Karlsborg; och han förutsåg äfven, att vid Sveriges kommande krig en operationsfästning till basis för försvaret ovilkorligen måste grundläggas mellan Hjelmaren och Vettern. Detta är fullkomligt riktigt, och det har ytterligare bekräftats af de senare komitéerna, och den sista komitén, som sattes, har också erkänt vigten och rättigheten af hvad denne berömd man hade förutsagt och förutsett. Min öfvertygelse är också, att, vid en blifvande omorganisation af vårt landförsvar, flere af Eder, mine Herrar, nog komma att få deltaga i att bevilja anslag till icke blott *en*, utan måhända *flera* dylika operationsfästningar, hvartill Karlsborg på grund af många förhållanden nu icke ensamt är tillräcklig. Jag vill nu emellertid icke ingå i någon strategisk föreläsning med anledning af det yttrande, Friherre von Kræmer här haft, för bland annat att visa Karlsborgs strategiska vikt för ett anfall vester ifrån, utan ber endast att få anmärka, att de aktade och skicklige män, som sutto i sista komitén, föreslogo att Karlsborg som en hufvudcentraldepot skulle så till vida fullbordas, att det kunde motstå en öfverrumpling och möjligen äfven göra ett starkare motstånd mot en anryckande fiendtlig här.

Dessutom föreslog denna komité jemte åtskilliga smärre befästningar anläggandet af en fästning mellan Hjelmarens och Vettern. Arbetena borde, efter denna komité, så bedrifvas, att sjelfva Karlsborg först iständsattes, sedan operationsfästningen mellan Hjelmarens och Vettern och först derefter befästningarna på Vaberget, Hammarnäset samt söder om Bottensjön vid Vettern. Detta synes mig vara särdeles klokt och välbetänkt. Frågan har således nyligen varit undersökt af kunnige och skicklige militärer och blifvit pröfvad af Kongl. Maj:t, och det har dervid erkänts, att det vore af stor vigt att få Karlsborgs fästning försatt åtminstone i sådant skick, att den icke kunde falla för en öfverrumpning. Jag får således för min del yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Men hyser man, såsom den ärade talaren, den åsigten, att Karlsborgs fästning alls icke duger till något i militäriskt afseende, då är det rättast att icke dertill bevilja ett enda öre.

Anslag till
fortsättande af
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts.)

Grefve Beck-Friis: Antecknad såsom reservant mot Utskottets betänkande i denna punkt, anhåller jag att med några ord få motivera min reservation. Jag vill icke inlåta mig i något bedömande i militäriskt afseende af denna fästning, men mig synes det vara klart och tydligt att, så länge Konung och Riksdag äro ense om att fortsätta fästningsbyggnaden vid Karlsborg, detta måtte vara ett statsändamål, som fortfarande bör tillgodoses. Återstår då att se till, huru detta byggande lämpligen bör ske. I det afseendet finnes en plan uppgjord, enligt hvilken fästningen skulle vara färdig inom 20 år, om man der till årligen anslöge 300,000 kronor. Fortifikationen har nu ansett, att detta anslag borde minskas till 250,000 kronor, och Kongl. Maj:t har ytterligare nedsatt det till 150,000 kronor. Jag förmodar, att denna nedsättning är gjord med beräkning, men att sedan på fri hand afpruta ytterligare 50,000 kronor, kan jag för min del icke vara med om, ty det är ju klart, att vid en fästningsbyggnad sådan som vid Karlsborg, der en stor arbetsstyrka måste sysselsättas, det blir en stor misshushållning att låta denna arbetsstyrka sakna ledning, sakna materiel o. s. v. Jag har också hört sägas, att om denna fästning skulle kunna byggas färdig efter den uppgjorda planen för 6 millioner kronor, så kommer deremot enligt det sätt, hvar på byggnadsarbetena derstädes nu bedrifvas, hela kostnaden för densamma att uppgå till 7 à 8 millioner. Detta är en misshushållning, som jag för min del icke kan förmå mig att tillstyrka, utan får jag därför vördsamt anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Friherre Klinckowström: Jag hade icke ämnat deltaga i diskussionen öfver denna hufvudtitel, försäkrad som jag är, att det icke skulle tjena till något annat än att uppehålla tiden, men då jag, som under 30 år tillhört fortifikationen och därför anser mig kompetent att bedöma de strategiska och fortifikatoriska skälen, icke kan dela Friherre von Kræmers åsigt om Karlsborgs fästning, i hvars byggande äfven jag under åtskilliga år tagit del, så har jag ansett det vara nödvändigt att derom säga några ord. I motsats till Friherre von Kræmer, är jag fullkomligt öfvertygad derom, att Karlsborg redan är och ytterligare kan blifva en fästning af stor betydelse för Sveriges försvar.

*Anslag till
fortsättande af
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts.)*

Att det fordras stora och dyrbara arbeten för att göra den så stark, att den skulle kunna uthärda den häftiga artillerield, för hvilken den i händelse af en beläring skulle blifva utsatt, derom är jag fullkomligt ense med honom, men, mine Herrar, i hela det öfriga Europa har det varit händelsen att, i följd af de stora framsteg, artillerivetenskapen på senare tider gjort, man varit nödsakad att förstärka äfven de största och starkaste fästningar genom detacherade verk, hvarigenom man kan afhålla artillerieldens verkan på sjelfva hufvudfästningen. Att så måste ske äfven vid Karlsborg, är ju alldeles klart, och i sådant fall komma också helt säkert icke blott det så kallade Vaberget och Hammarbynäset utan äfven flera omkringliggande punkter att förses med dylika detacherade verk. Detta kommer naturligtvis att öka omkostnaderna för fästningens ombyggnad, men vill man höja Karlsborg till en *operationsfästning*, hvilket jag för min del anser vara nödvändigt, så måste man underkasta sig dessa kostnader. Att en operationsfästning mellan Vettern och Hjelmaren för den så kallade Mälardalen också måste anläggas, derom är jag, lika med den ärade talaren bredvid mig, förvisad; men om Friherre von Kræmer tror, att just Mälardalen är den enda väg, på hvilken en fiende kan komma att anfälla Sverige, och att således svenska armén, för den händelse att den måste retirera och blir slagen vid den fästning, som äfven jag anser det vara nödvändigt att anlägga mellan Vettern och Hjelmaren, *derföre* skall vara helt och hållet upprifven, så att Sverige icke har något annat val än att genast sluta fred, så tror jag, att han och de så kallade sakkunnige personer, som gifvit honom råd, mycket bedraga sig. Min öfvertygelse är, att, i händelse af en sådan olycka, återstår dock alltid för den slagna svenska armén den fördelen i olyckan, att kunna draga sig tillbaka på Karlsborg och der änyo upptaga striden, så vida nemligen Karlsborg blifvit gjord till en stark fästning; och nödvändigheten af denna fästning kan äfven af den icke sakkunnige mycket lätt begripas, om han föreställer sig, att en fiendtlig armé landstiger på skånsk mark för att derifrån draga sig upp mot norr. I sådan händelse kan naturligtvis en operationsfästning i Hjelmaredalen icke tjäna till något. Men deremot kan Karlsborg, fullständigt befästadt, såsom det enligt min åsigt bör vara, då vara till ofantligt gagn. Och på samma sätt förhåller det sig, om en fiende landstiger vid Göteborg och från den sidan rycker in i landet.

Sålunda är jag öfvertygad om, att Karlsborgs fästning har en stor militärisk betydelse, om den blifver ombildad i likhet med hvad som under senare tider skett vid de viktigare befästade orterna inom de stora militärstaterna. Och det kan derföre tyckas besynnerligt, att, sedan jag så varmt förordat denna fästningens militäriska betydelse, jag det oaktadt delar flertalets inom Stats-Utskottet åsigt, att för 1882 års statsreglering icke bör anslås mer än 100,000 kronor till Karlsborgs befästande. Men, såsom en ärad talare och ledamot af Stats-Utskottet här bakom mig nyss yttrade, detta anslag har icke med den stora militäriska frågan att göra utan bör betraktas blott och bart såsom en finansiell fråga. Och det är på den grund som jag ansett, att, då Kongl. Maj:t ändock nedsatt summan från det af Chefen för Fortifikationen ursprungligen begärda beloppet 250,000 kronor till 150,000

kronor, man saklöst bör kunna fortgå på samma väg och minska anslaget med ytterligare 50,000 kronor. För mig är det nemligen en långt viktigare sak, att man får debet och kredit i 1882 års statsreglering att gå ihop. I Kongl. Maj:ts proposition har det icke lyckats att förlika dessa båda sidor i räkningen på annat sätt än genom att taga i anspråk en del af tilläggsbevillingen. Jag har föreställt mig, att om man ville med urskiljning pruta på anslag, som utan olycka för fäderneslandet och utan att minska dess försvarbarhet kunna ned-sättas, så skulle man härigenom gagna det allmänna mer, än genom att votera en förhöjning i anslaget till ifrågavarande befästringsarbeten. Och när statsmakterna en gång skola för de stora samhällsfrågornas lösning finna sig nödsakade att anskaffa vida större tillgångar, än som under nuvarande förhållanden stå till buds, då skall jag vara den förste att tillstyrka icke ett eller tvåhundra tusen utan femhundra tusen kronor årligen till Karlsborgs befästring. Men under nuvarande förhållanden, då man icke vill reglera vår finansiella ställning så, att man får tillräckliga medel för fyllande af de framtida behofven — oaktadt man mycket väl kunde det, om man blott ville — nödgas jag tillstyrka och, i den mån jag det förmår, medverka till all möjlig besparing i riksstaten. Jag har sett få af mina förslag och erinringar vid denna hufvudtitel iakttagna af Utskottet; och då nu lyckligtvis detta anslag blifvit inom Utskottet nedprutadt, icke af hänsyn till min tillstyrkan — det vet jag nog — utan af andra skäl, så anser jag mig också skyldig att med min röst medverka till det resultat, hvartill Utskottet kommit och yrkar derföre bifall till Utskottets förslag.

Herr Rosensvärd: Jag begärde ordet, då Friherre von Kræmer uppträdde i frågan. Min mening var visserligen icke att upptaga en fortifikatorisk eller strategisk strid med honom. Jag vill i det fallet hänvisa honom till de auktoriteter, hvilka det bättre än mig tillkomme att föra en sådan strid; och för öfrigt syntes mig detta rum icke vara rätta platsen för stridens utkämpande. Emellertid har, sedan jag begärde ordet, en talare bredvid Friherre von Kræmer upptagit en del af hans anmärkingar på nämnda område till besvarande och sålunda ytterligare gjort öfverflödigt för mig att inlåta mig i någon strid rörande den föreliggande frågans fortifikatoriska eller strategiska betydelse. Jag vill derföre i det afseendet inskränka mig till den anmärkning, att under den numera temligen långa tid, hvarunder jag deltagit i det offentliga lifvet, frågan om Karlsborgs betydelse mer än en gång, — minst hvar tionde, ja nära nog hvar femte år — dykt upp, men hvarje gång har Karlsborg gått segrande ur striden.

Jag skall nu öfvergå till det som egentligen föranledde mig att begära ordet. Friherre von Kræmer har framställt anmärkingar mot underbefälsskolans förläggande i det s. k. slutvärnets och framhållit olämpligheten af att använda dess hvalf till kasern åt denna skola. Mången torde kanske föreställa sig att här är fråga om låga, mörka, ja kanske till och med underjordiska hvalf. Men jag ber att få upplysa, att slutvärnets utgöres icke af sådana hvalf. Det är en stor två-våningsbyggnad med fem till sex alnar höga rum i hvardera våningen. Att taken äro hvalfda kan väl i och för sig icke vara ohelsosamt. Det

*Anslag till
fortsättande af
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts.)*

Anslag till
fortsättande af
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts.)

är icke endast underbefälsskolan, som är förlagd i denna byggnad. Fästningens hela fasta garnison af artilleri- och ingenjörtrupper har sina kaserner i slutvärnnet. Der bo äfven embetsmän med deras familjer. Jag har på senare tider icke hört några klagomål öfver kaserner och bostäder. Tvärtom har man tyckt, att de förra varit ganska ändamålsenliga och de senare trefliga. Vål må jag erkänna att rummen ligga åt norr, en följd af slutvärnets ingående i befästningssystemet och att der man uppför en byggnad uteslutande till kasern, man, der sådant låter sig göra, hellre lägger façaden mot söder, emedan rummen derigenom blifva behagligare att bebo; men å andra sidan må man då också tänka på huru många, bland andra af hufvudstadens invånare, som få underkasta sig att bo mot norr, utan att någon egentlig olägenhet deraf försports. Hvad den förskämda luften beträffar, så är det väl möjligt att uti en kasern luften kan blifva instängd och dålig; men jag har icke hört, att denna olägenhet är större vid Karlsborg än annorstädes. Vill staten, såsom Friherre von Kræmer ifrågasätter, gifva särskildt anslag för uppförande af lokaler för underbefälsskolan vid Karlsborg, så skall jag vara med derom. En sådan särskildt för skolan uppförd byggnad bör naturligtvis blifva ändamålsenligare än de för närvarande åt denna skola upplåtna lokaler i slutvärnnet, hvilka då få tagas i anspråk för en säkerligen snart förestående förstärkning af fästningens garnison.

Det anmärktes äfven såsom skäl mot det af Kongl. Maj:t begärda anslagets beviljande, att anslag kunna räcka längre, än som varit beräknadt. Om så inträffar, är det ju mycket bra. Friherre von Kræmer nämnde såsom exempel i detta afseende det nya sjukhuset vid Karlsborg. Under den tid, jag hade äran att vara Chef för Landtförsvarsdepartementet, begärdes anslag för den del af sjukhusetablissemmentet, hvars uppförande då ifrågasattes, men aldrig till högre belopp än 100,000 kronor. Första gången detta anslag äskades af Kongl. Maj:t, afslogs den Kongl. propositionen, icke på den grund, att anslaget i och för sig syntes för högt beräknadt, utan emedan man ville bygga af trä i stället för, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, af sten. Sedan det emellertid till följande riksdag blifvit af samtliga vederbörande fullständigt utredt, att det verkligen var ändamålsenligare att bygga sjukhuset af sten, blef det af Kongl. Maj:t äskade anslaget oafkortadt beviljadt. Att man derefter vid arbetets utförande, till följd af fallande tegelpriser, kunde bygga billigare, än man beräknat, så att anslaget räckte till en något större del af sjukhusetablissemmentet än man förutsett, kan väl icke betraktas såsom ett fel eller åberopas såsom skäl för att nedsätta det anslag, hvarom nu är fråga.

Hvad sjelfva hufvudfrågan beträffar, förbigår jag helt och hållet de fortifikatoriska och strategiska skäl, som Friherre von Kræmer anfört och som, konsekvent genomförda, borde föranleda till afstyrkande af hvarje anslag för det uppgifna ändamålet. Men det har blifvit sagdt att då Kongl. Maj:t afprutat 100,000 kronor på det belopp, som Chefen för Fortifikationen funnit erforderligt för arbetenas utförande på det i förhållande till deras omfattning mest hushållsaktiga och billiga sätt, så bör Riksdagen kunna pruta ytterligare 50,000 kronor. Jag begriper icke, hvarföre ej Riksdagen af samma skäl bör lika väl pruta 100,000

kronor. Då jag för min del icke kan godkänna sådana skäl, ber jag att, såsom förskott på de 500,000 kronor Friherre Klinckowström haft godheten utlofva i framtiden, utfå redan nu ett belopp af 50,000 kronor, att läggas till de af Stats-Utskottet föreslagna 100,000.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

*Anslag till
fortsättande af
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts.)*

Friherre von Kræmer: En ärad talare på smålandsbänken har anhållit om samma aktning för sina åsikter, som jag fordrar för mina. En sådan begäran var alldeles öfverflödig; ty jag hyser aktning för hvars och ens åsikter. Och om ett undantag häri vid detta tillfälle skulle göras, så skulle det bestå deri, att jag vill hysa en *särskildt stor* aktning för *den* ärade talarens mening. Hans fosterländska sinnelag och varma intresse för vårt försvarsväsen äro höjda öfver allt tvifvel. Frågan gäller blott, huruvida de medel, som nedläggas å Karlsborg, äro väl använda eller om de icke med mera fördel och effektiv verkan för vårt försvars stärkande kunde användas på befästade af den mera antagliga försvarslinien mellan Hjelmaren och Vettern. En ärad talare här till höger om mig har bestridt min åsigt om Karlsborgs ringa militäriska värde, men icke desto mindre upprepade han, att det skulle behövas flera detacherade verk, innan fästningen kunde få någon betydelse för vårt försvar. Då han sedermera, trots sin förkärlek för Karlsborg, ändock yrkade bifall till Stats-Utskottets förslag, så hade dertill icke erfordrats en så lång motivering, som den han beagnade — det är ju alltid roligt att få rätt i en motion!

Att Chefen för Fortifikationen begärt 250,000 kronor för det ifrågasvarande ändamålet kan väl icke betraktas såsom skäl för det af Utskottet föreslagna beloppets höjande; ty det vore mycket besynnerligt, om den, som å embetets vägnar har att arbeta för en sak, icke skulle anse just den för det viktigaste af allt och för densammas genomförande begära så mycket medel som möjligt! Men det åligger Kongl. Maj:t vid statsverkspropositionens framläggande och i andra hand Riksdagen vid densammas granskning att noga afväga alla de olika behoven mot hvarandra. Mine Herrar, när till och med sådana militära auktoriteter, som en talare framför mig, kunna framkasta, att om Karlsborg ej kan göras försvarbart, så vore det mera rationellt att anslå medel till detsammas raserande, — så hemställer jag, hvad de icke militära då skola vara benägna att säga, och om ej, under sådana förhållanden, hvarje yrkande på mot de föregående åren *förhöjdt* anslag är egnadt att framkalla krisen af *intet* anslag alls? Och jag hemställer än ytterligare, om jag icke hade rätt, då jag yttrade att det var i Karlsborgs välförstådda intresse att icke nu begära något större anslag utan i stället låta det öfvergå till en fast praxis, att Karlsborg får 100,000 kronor årligen? En talare har anfört att de af mig omnämnda hvalfven, i hvilka underbefälsskolans manskap är kaserneradt, ingalunda vore att fatta såsom någonting så förskräckligt, emedan de icke låge under jorden. Jag har aldrig sagt, att de vore underjordiska hvalf, utan blott att de vore hvalf, fuktiga och vända åt norr, så att aldrig en solstråle der inkommer. För att sätta auktoritet mot auktoritet, ber jag nu att få uppläsa Öfverfältläkaren Edholms yttrande om denna underbefälsskolans kasernlokal. Han säger: »Då slutvärnet först bela-

*Anslag till
fortsättande af
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts.)*

des med trupper voro dess tjocka murar och bombfria hvalf mycket fuktiga, så att lokalerna äfven under hetaste sommaren måste eldas. Fukten har sedan genom ändamålsenliga åtgärder minskats. Observationer med Augusts psychrometer utvisa dock en fuktighetsgrad varierande mellan 0,77 och 0,79. Vestra delen af värnet, synnerligen i nedra våningen, synes vara fuktigast.

Lufttillgången i kasernrummen är alldeles för liten; den uppgår endast till omkring 300 kub.-fot per man, så att derigenom en för helsan menlig sammanhopning af manskapet eger rum i logementerna, ett förhållande, som skulle hafva en ännu långt skadligare inverkan, om ej rummen endast vore belagda för en kortare tid under sommaren, då manskapet större delen af dagen vistas i det fria.»

Man har sagt, att det är misshushållning att långsamt bedriva ett arbete. Detta är sant i allmänhet; men särskildt vid Karlsborg inträffar just motsatsen. Man har der en ej obetydlig gratis-arbetskraft som ej blott bör utan måste användas, nemligen disciplinkompagniet, hvilket dock allt mer aftager i antal, samt kronoarbeitscorpser. Denna senare, som är förlagd på andra sidan Vettern vid Borghamns stenbrott, kan visserligen någon gång användas för andra ändamål än Karlsborg. Så är t. ex. den sten, hvarmed museet här i Stockholm är beklädt, derstädes huggen. I regeln måste den dock för Karlsborgs räkning användas. Under sådana undantagsförhållanden, när man har dessa två corpser, som måste sysselsättas, är det ren uträkning, att arbetet ej drifves fortare än att det räcker så länge som möjligt, i och för dessa arbetskrafters sysselsättande. Att pådrifva arbetet vore här således misshushållning med statsverkets medel. Deremot böra, och till stor del kunna, de hittills i ej obetydligt antal använda frie arbetarne afskedas. Äfven ur denna synpunkt finner jag således allt skäl att fortfarande yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Stjernspetz: Den siste talaren har sökt nedsätta Karlsborgs betydelse och värde och i stället förordat en fästning i Mälaredalen. Jag för min ringa del anser, att en fästning i Mälaredalen alldeles icke behöfver förminska värdet af Karlsborg, snarare tvärt om, emedan den sistnämnda fästningen derigenom blifver ännu bättre undandragen ett fiendtligt angrepp och kommer derigenom att äfven bättre lämpa sig som förrådsfästning för *hela landet*.

Vi ega här i Sverige egentligen tre stora viktiga operationsområden. Med operationsområde menar jag en sådan större trakt der en fiende med särdeles fördel kan fortskaffa och underhålla sina stridskrafter och hvarifrån han vidare bestämmer sina rörelser och företag inom vårt land. För att ej tala om Gotland och Norrland, hvilka af andra orsaker kunna blifva föremål för fiendtliga företag, hafva vi, som nämnt är, tre sådana områden, nemligen Mälaredalen, hvilken jag viligt erkänner vara det viktigaste operationsområdet; sedan kommer Skåne och slutligen Vestergötland. Halland förmedlar de båda sistnämnda med hvarandra, hvarföre norra Halland kan räknas till Vester-götland och det södra till Skåne.

Framdeles i mån af landets tillgångar blir det nog nödvändigt att anlägga en operationsfästning i hvart och ett af dessa områden, men

om Karlsborg redan finnes, blir en särskild operationsfästning för Västergötland öfverflödigt, utan får den på samma gång som förrådsfästning äfven utgöra stödet för Västergötlands försvar, vare sig en fiende framtränger från landstigningspunkter emellan Falkenberg—Varberg—Göteborg eller kommer från Mälaredalen.

Äfven en fiende, som eröfrat Skåne och derifrån vill framtränga till Mälaredalen, kan till lämplig marschruta taga vägen genom Halland och Västergötland, emedan han då har kortare väg till sin operationsbas, hvilken naturligtvis komme att utgöras af hafskusten och de platser han der valt för sina förräder.

I Västergötland finnas icke några positioner eller lämpliga ställen för en underlägsen armé att försvara förr än just straxt framför Karlsborg. En svensk här, som opererar i Västergötland, kan därför blifva nödsakad att taga sin reträtt till Karlsborg. Framför denna fästning finnes, som jag nämnt, ett system af positioner, hvilka äro särdeles starka, och som icke kunna kringgås, ty flyglarne stödja sig på sjöarne Viken och Vettern, hvarför en armé, som befinner sig i reträtt, godt kan der försvara sig mot äfven en öfverlägsen fiende. I motsats till de anmärkningar, som här blifvit gjorda emot Karlsborg i taktiskt hänseende, vill jag äfven framhålla de stora och utmärkta fördelar den just i sådant hänseende odisputabelt erbjuder. Den kan aldrig af en fiendtlig armé inneslutas och således ej uthungras, och en armé, som tagit sin reträtt till Karlsborg, kan aldrig tillfångatagas, ty den kan inskeppa sig på fartyg i Vettern och öfverföras till Östergötland eller hvilken annan punkt som helst vid denna sjö. Af dessa skäl har Karlsborg en mycket stor taktisk fördel framför snart sagt alla andra kända fästningar. Hvad särskildt Vaberget beträffar, så medgaf Friherre von Kræmer, att, äfven om Vaberget icke finnes, det vill säga om fältet vore aldeles slätt, så kunde fienden lika väl beskjuta Karlsborg. Ja, detta är mycket riktigt och väl känt af hvarje artillerist. Den enda fördel, som fienden har, är — såsom Friherre von Kræmer äfven angaf — den, att han kan stå der uppe och se in i fästningen. Detta är visserligen en liten fördel för fienden, men Herr Friherren torde också veta, att man ej tager en fästning därför att man kan titta in i den. Samma fördel kan han dessutom förskaffa sig genom uppstigning i en ballong. Insyn i fästningen är således af ringa fördel, då man ej från samma punkt äfven kan skjuta bresch, hvilket man ej kan från Vaberget. För sistnämnda ändamål måste fienden framtränga med sina löpgrafvar och sina paralleler ända intill fästningen. Vi hafva i våra dagar bevittnat en strid mellan ryssar och turkmaner om Geok-tepe. Denna fästning är högst betydligt klenare och tål alls icke någon jämförelse med Karlsborg. I flera veckor bombarderade ryssarne fästningen, och om man följt med denna strid, så finner man, att ryssarne måste med stora uppoffringar framföra sina batterier på pistolhålls afstånd, allt under stora förluster genom utfall från fästningen, innan de kunde bresch-skjuta den. På samma sätt blir förhållandet vid Karlsborg. Från Vaberget kan fienden icke breschera fästningen utan måste gå ned på slätten och framföra sina kanoner såsom ryssarne vid Geok-tepe. Om Vaberget skulle befästas, föreställer jag mig, att det mindre vore för hufvudfästningens skull, än

*Anslag till
fortsättande af
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts.)*

Anslag till fortsättande af Karlsborgs fästningsbyggnad. (Forts.)

för stärkandet af de positioner som finnas framför detta berg, hvilka jag förut omnämmt. De verk som der sålunda skulle anläggas blefve antingen simpla fältverk, öppna i ryggen, eller på sin höjd så kallade halfpermanenta verk, liknande dem som nu byggas vid Hvita krog å Karlskrona landsida för knappast nämnvärda kostnader. Men i ett fall är det nog rätt att Karlsborg icke numera har den stora betydelse som då den först anlades. Ty då ansåg man, att vi icke kunde hinna samla våra stridskrafter förrän fienden trängt så långt in i landet, att vi genast vore nödsakade stödja oss på denna fästning. Men genom våra ökade kommunikationer, synnerligast våra jernvägar, och odling i öfrigt, har landet kommit till större förmåga att hastigare samla sina försvarskrafter t. ex. redan i Mälaredalen. Af dessa orsaker har man på senaste tiden börjat inse behofvet af en operationsfästning eller ett befästadt läger derstädes. Men, som sagdt, en operationsfästning i Mälaredalen utesluter ingalunda en dylik i Vestergötland, ett annat område, som också har sin vikt, hvilken ökas genom Karlsborgs fortblifvande egenskap af vår förnämsta förrådsfästning. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Statsrådet Taube: Med anledning af Friherre von Kræmers yttrande, att luften i underbefälsskolan skulle vara förskämd, vill jag upplysa, att underbefälsskolans personal på senare tider från och med år 1879, om jag icke misstager mig, eller i och med det volontärskolan kom till Karlsborg, blifvit icke obetydligt förminskad, så att i stället för 20 man på bataljonen nu finnas endast 16. Till följd häraf torde ordalagen i Herr Edholms bok, som skrefs år 1877, icke vara på våra nuvarande förhållanden tillämpliga, då lufttillgången uti ifrågavarande lokaler är, om icke så tillräcklig som en fullt hygienisk helsovård fordrar, likväl fullt tillfredsställande. Jag har ansett mig böra säga detta, på det att Herrarne icke må tro, att truppen vanvårdas, då den sammandrages till skolorna.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, upptog Herr Grefven och Talmannen de yrkanden, som derunder blifvit framställda, och gjorde enligt dem först proposition på bifall till Utskottets hemställan och sedan derpå, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan i hvad den skilde sig från Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning, skulle bifalla samma nädiga framställning oförändrad; och förklarade Herr Grefven och Talmannen sig hafva funnit sistnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller 24:de punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan i hvad den skiljer sig från Kongl. Maj:ts proposition, bifallit Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning oförändrad.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—38;

Nej—71.

25—33 punkterna.

Biföllos.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
